

**Posynodálna apoštolská exhortácia
pápeža Benedikta XVI.
ECCLESIA IN MEDIO ORIENTE**

**patriarchom, biskupom, kňazom a diakonom, zasväteným
osobám a veriacim laikom
o Cirkvi na Blízkom východe, spoločenstve a svedectve**

Úvod

1. Cirkev na Blízkom východe, ktorá je v tejto požehnanej krajine putujúcou Cirkvou od počiatkov kresťanskej viery, aj dnes odvážne pokračuje vo vydávaní svedectva, ktoré je ovocím života spoločenstva s Bohom a s blížnym. Spoločenstvo a svedectvo! To bolo základné presvedčenie, ktoré bolo podnetom pre mimoriadne zhromaždenie Biskupskej synody pre Blízky východ, ktoré sa okolo Petrovho námestníka zišlo v dňoch 10. až 24. októbra 2010, aby diskutovalo na tému *Katolícka cirkev na Blízkom východe: spoločenstvo a svedectvo*. „Množstvo veriacich malo jedno srdce a jednu dušu“ (Sk 4, 32).

2. Na začiatku tohto tretieho tisícročia by som chcel toto základné presvedčenie čerpajúce silu z Ježiša Krista zveriť všetkým pastierom svätej, katolíckej a apoštolskej Cirkvi na jej pastoračnú službu, zvlášť veľacteným spolubratom, ktorí ako patriarchovia, arcibiskupi a biskupi v jednote s rímskym biskupom bdejú spoločne nad Katolíckou cirkvou na Blízkom

východe. V tejto oblasti žijú miestni veriaci, ktorí patria do ctihodnej katolíckej miestnej cirkvi *sui iuris*: je to koptská patriarchálna cirkev alexandrijská, tri patriarchálne cirkvi antiochijské: grécka melchitská, sýrska a maronitská, chaldejská patriarchálna cirkev z Babylonu a arménsky patriarchát z Cilície. Rovnako aj tam žijú biskupi, kňazi a veriaci, ktorí patria k latinskej Cirkvi. Okrem toho sú tam kňazi a veriaci, ktorí prišli z Indie, z väčšieho arcibiskupstva Ernakulam-Angamaly Trivandrumu Sýrsko-malabarskej katolíckej cirkvi, ako aj z ďalších východných a latinských cirkví Ázie a východnej Európy i mnohí veriaci z Etiópie a Eritrey. Spoločne predstavujú svedectvo jednoty viery v rozmanitosti svojich tradícií. Prial by som si tiež zveriť toto základné presvedčenie všetkým kňazom, rehoľníkom a veriacim laikom na Blízkom východe, pretože som presvedčený o tom, že je povzbudením pre službu či apoštolát každého jednotlivca v jeho vlastnej cirkvi podľa charizmy, ktorú jej daroval Duch Svätý na budovanie celku.

3. V kontexte kresťanskej viery je „spoločenstvo... Božím životom, ktorý sa nám sprostredkúva v Duchu Svätom skrze Ježiša Krista“.¹ Je Božím darom, ktorý si vyžaduje našu slobodu a očakáva našu odpoveď. Práve preto, že je spoločenstvo božského pôvodu, má univerzálny význam. Ak predstavuje nevyhnutnú výzvu pre kresťanov pre ich spoločnú apoštolskú vieru, tak neostáva menej otvorenou pre našich židovských a moslimských bratov, ako aj pre všetkých ľudí, ktorí rovnako - v rozličných formách - patria k Božiemu ľudu. Katolícka cirkev na Blízkom východe si uvedomuje, že nebude môcť plne vyjadriť toto spoločenstvo v ekumenickej a medzináboženskej

1

rovine, pokiaľ nie je najskôr oživovaná sama v sebe a vnútri každej cirkvi medzi všetkými jej členmi - patriarchami, biskupmi, kňazmi, rehoľníkmi, zasvätenými osobami a laikmi. Prehĺbenie osobného života viery a duchovná obnova vnútri Katolíckej cirkvi umožňujú plnosť života v milosti a *theosis* (zbožštenie).² Tak nadobudne svedectvo dôveryhodnosť.

4. Príklad prvotnej komunity v Jeruzaleme môže slúžiť ako model na obnovu súčasného kresťanského spoločenstva, aby sa stalo miestom na svedectvo spoločenstva. *Skutky apoštolov* nám poskytujú prvý jednoduchý a pôsobivý opis tejto komunity, ktorá sa zrodila na Turíce: množstvo veriacich malo jedno srdce a jednu dušu (porov. 4, 32). Od počiatku existuje medzi vierou v Ježiša a kresťanským spoločenstvom základné prepojenie, ktoré je charakterizované dvoma navzájom zameniteľnými pojmami: jedno srdce a jedna duša. Spoločenstvo teda vôbec nie je výsledkom ľudského plánovania. Utvára ho najmä sila Ducha Svätého, ktorý v nás svedčí o viere činnej skrze lásku (porov. *Gal* 5, 6).

5. Podľa *Skutkov apoštolov* je možné spoznať jednotu veriacich podľa toho, že sa „vytrvalo zúčastňovali na učení apoštolov a na bratskom spoločenstve, na lámaní chleba a na modlitbách“ (2, 42). Jednotu veriacich teda živilo učenie apoštolov (ohlasovanie Božieho slova), na ktoré odpovedajú veriaci jednomyselne vierou; bratské spoločenstvo (služba lásky); lámanie chleba (Eucharistia a všetky sviatosti) a osobná, ako aj spoločná modlitba. Tieto štyri piliere sú tým, na čom spočíva spoločenstvo a svedectvo prvého spoločenstva veriacich. Nech Cirkev, ktorá je na Blízkom východe nepretržite prítomná od čias apoštolov až podnes,

² Porov. *Propositio* 4.

objaví na príklade tohto spoločenstva potrebné zdroje na zachovanie živej pamäte a na počiatočnú apoštolskú dynamiku!

6. Všetci, ktorí sa zúčastnili zhromaždenia synody zažili skúsenosť jednoty, ktorá existuje v Katolíckej cirkvi pri všetkej geografickej, náboženskej, kultúrnej a spoločensko-politickej rozmanitosti. Spoločná viera žije a obdivuhodne pekne sa rozvíja vyjadrená vo svojich rozličných teologických, duchovných, liturgických a kánonických formách. Rovnako ako moji predchodcovia na Petrovom stolci, želám si aj ja, aby sa nábožne zachovávali a rozvíjali „obradu východných cirkví ako dedičstvo celej Kristovej Cirkvi, v ktorom žiari to, čo je tradíciou od apoštolov cez otcov, a ktoré v rozmanitosti potvrdzuje božskú jednotu katolíckej viery“.³ Uisťujem svojich bratov a sestry latinského obradu o svojej náklonnosti, pozorne sledujúc ich potreby a problémy, podľa príkazu lásky k blížnemu, ktorá má prednosť pred všetkým a v súlade s právnymi predpismi.

3 KÓDEX KÁNONOV VÝCHODNÝCH CIRKVI, kán. 39; porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, *Orientalium Ecclesiarum*, dekret o východných katolíckych cirkvách, 1; JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Une espérance nouvelle pour le Liban* (10. mája 1997), 40: AAS 89 (1997), s. 346–347, ktorá sa zaoberá témou jednoty medzi spoločnou apoštolskou tradíciou a cirkevnými tradíciami, ktoré z toho na Východe vzišli.

Prvá časť

„Ustavične vzdávame vďaky Bohu za vás všetkých, keď si na vás spomíname vo svojich modlitbách“ (1 Sol 1, 2).

7. Týmito slovami vďaky svätého Pavla by som chcel pozdraviť kresťanov, ktorí žijú na Blízkom východe a chcem ich uistiť o svojich ustavičných modlitbách. Nezabúda na nich ani Katolícka cirkev a s ňou ani celé kresťanské spoločenstvo a vďačne uznáva ich dávny vznešený prínos pri budovaní Kristovho tela. Ďakuje im za ich vernosť a uisťuje ich o svojej náklonnosti.

Kontext

8. Vnútorne pohnutý si spomínam na svoju cestu na Blízky východ. Po tejto krajine, ktorú si Boh zvláštnym spôsobom zaslúbil, prechádzali patriarchovia a proroci. Bola dejiskom vtelenia Mesiáša; videla vztyčovať Spasiteľov kríž a bola svedkom zmŕtvychvstania Vykupiteľa a vyliatia Ducha Svätého. Prechádzali ňou apoštoli, svätci a mnohí cirkevní otcovia; bola miestom utvárania prvých dogmatických formulácií. Avšak táto požehnaná krajina a národy, ktoré tam žili, prežívali tragickým spôsobom ľudské súženie. Koľko mŕtvych, koľko životov spustošených vinou ľudskej zaslepenosti; koľko strachu a ponižovania! Zdá sa, akoby nebolo konca Kainovmu zločinu (porov. Gn 4, 6 - 10; 1 Jn 3, 8 - 15) medzi deťmi Adama a Evy, ktorí boli predsa stvorení na Boží obraz (porov. Gn 1, 27). Adamov hriech umocnený

Kainovou vinou neprestáva ani dnes vytvárať trnie a bodľačie (porov. Gn 3, 18). Aké je smutné vidieť v tejto požehnanej krajine trpieť jej deti, ktoré sa plné zlosti navzájom trhajú a zomierajú! Kresťania vedia, že len Ježiš, ktorý prešiel utrpením a smrťou a dosiahol vzkriesenie, môže priniesť všetkým obyvateľom tejto časti sveta spásu a pokoj (porov. Sk 2, 23 - 24.32 -33). On sám, Kristus, Boží Syn, je tým, ktorého hlásame! Čiňme pokánie a obráťme sa, aby boli zotreté naše hriechy a prišli časy osvieženia od Pána (porov. Sk 3, 19 - 20).

9. Podľa Svätého písma nie je pokoj len dohodou či zmluvou, ktorá by zaistovala pokojný život, a jeho definíciu nemožno redukovať len na neprítomnosť vojny. Podľa hebrejskej etymológie je význam slova pokoj - byť úplný, neporušený, dosiahnuť niečo pre obnovenie celistvosti. Je stavom človeka, ktorý žije v harmónii s Bohom, so sebou samým, so svojimi blíždymi a s prírodou. Pokoj vnútri predchádza pokoju navonok. Je požehnaním. Je túžbou po realite. Je tak žiaducim, že na Blízkom východe sa stal pozdravom (porov. Jn 20, 19; 1 Pt 5, 14). Pokoj je spravodlivosť (porov. Iz 32, 17) a svätý Jakub vo svojom liste dodáva: „*A ovocie spravodlivosti sa zasieva v pokoji pre tých, čo šíria pokoj*“ (3, 18). Boj prorokov a myšlienky múdroslovnej literatúry predstavovali zápas a požiadavku vzhľadom na eschatologický pokoj. Tento pokoj je pravým pokojom v Bohu, ku ktorému nás vedie Kristus. On je jedinou bránou k nemu (porov. Jn 10, 9). A túto jedinou bránu by chceli kresťania prekročiť.

10. Len ak začneme svojim obrátením k Bohu, ak preukazujeme odpustenie vo svojom bezprostrednom okolí, ako aj

v prostredí svojho spoločenstva, môže človek dobrej vôle odpovedať na Kristovo pozvanie stať sa „Božími synmi“ (porov. *Mt 5, 9*). Len pokorný bude požívať radosti nesmierneho pokoja (porov. *Ž 37, 11*). On nám ponúka život v spoločenstve s Bohom. On vytvára opravdivé bratstvo, nie bratstvo pošliapané hriechom.⁴ „Ved’ on je náš pokoj! On z oboch urobil jedno a vo svojom tele zbúral medzi nimi múr rozdelenia, nepriateľstvo“ (*Ef 2, 14*). Kresťan vie, že mierová politika na zemi bude účinná len vtedy, ak je spravodlivosť zakotvená na autentickom základe v Bohu a medzi ľuďmi a ak práve táto spravodlivosť bojuje proti hriechu, ktorý je príčinou rozdelenia. Preto chce Cirkev prekonať všetky rozdelenia či už na základe rasy, pohlavia a spoločenského postavenia (porov. *Gal 3, 28; Kol 3, 11*), lebo vie, že všetci sú „jedno“ len v Kristovi, ktorý je všetko vo všetkom. To je dôvod, prečo aj Cirkev podporuje každé úsilie o pokoj vo svete a najmä na Blízkom východe. Neúnavne mnohokrátym spôsobom vynakladá úsilie nato, aby pomohla ľuďom žiť v mieri a podporuje tiež na jeho upevnenie nástroje medzinárodného práva. Postoje Svätej stolice k rozličným konfliktom, ktoré dramatickým spôsobom sužujú túto oblasť, ako aj k statusu Jeruzalema a svätým miestam sú všeobecne známe.⁵ Cirkev však nezabúda na to, že pokoj je predovšetkým ovocím Ducha (porov. *Gal 5, 22*) a treba oň Boha neustále prosiť (porov. *Mt 7, 7 - 8*).

Kresťanský a ekumenický život

⁴

Porov. BENEDIKT XVI., *Homília počas polnočnej svätej omše* (24. decembra 2010): *AAS* 103 (2011), s. 17 – 21.

⁵

Porov. *Propositio* 9.

11. V tomto náročnom, nestabilnom a momentálne k násiliu naklonenom prostredí dovolil Boh, aby sa jeho Cirkev rozvíjala. Žije tam v pozoruhodnej rozmanitosti. Okrem Katolíckej cirkvi je na Blízkom východe prítomných veľmi veľa cirkví s dávnou tradíciou, ku ktorým pribúdajú novšie kresťanské spoločenstvá. Táto mozaika si vyžaduje značné a trvalé úsilie o budovanie jednoty, rešpektujúc bohatstvo každej z nich, aby sa posilnila hodnovernosť ohlasovania evanjelia a kresťanského svedectva.⁶ Jednota je Božím darom, ktorý sa rodí z Ducha Svätého a ktorý treba nechať rásť v trpezlivej vytrvalosti (porov. *1 Pt 3, 8 - 9*). Vieme, že keď sme konfrontovaní s nejednotou, ide o pokušenie, odvolávať sa len na číry ľudský pohľad a zabudnúť na múdre rady svätého Pavla (porov. *1 Kor 6, 7 - 8*). On nalieha: „*usilujte sa zachovať jednotu ducha vo zväzku pokoja*“ (*Ef 4, 3*). Viera je centrom a ovocím pravého ekumenizmu.⁷ Treba začať jej prehĺbovaním. Jednota vychádza z ustavičnej modlitby a z obrátenia, ktoré umožňuje každému žiť podľa pravdy a v láske (porov. *Ef 4, 15 - 16*). Druhý vatikánsky koncil odporúčal tento „duchovný ekumenizmus“, ktorý je dušou pravého ekumenizmu.⁸ Situácia na Blízkom východe je sama osebe naliehavou výzvou k svätosti života. Martyrológiá potvrdzujú, že svätci a mučeníci akejkolvek konfesijnej príslušnosti boli - a niektorí sú aj dnes - živými svedkami tejto bezhraničnej jednoty v oslávenom Kristovi, predzvestou nášho „zjednotenia“, ako napokon v ňom zmierený ľud.⁹ To je dôvod, prečo je potrebné

⁶ Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil, Dekrét o ekumenizme *Unitatis redintegratio*, 1.

⁷ Porov. BENEDIKT XVI., *Príhovor k účastníkom Plenárneho zasadnutia Kongregácie pre náuku viery* (27. januára 2012): AAS 104 (2012), s. 109.

⁸ Porov. Dekrét o ekumenizme *Unitatis redintegratio*, 8.

⁹ Porov. JÁN PAVOL II., encyklika *Ut unum sint* (25. mája 1995), 83-84: AAS 87 (1995), s. 971 - 972.

v samotnom vnútri Katolíckej cirkvi upevňovať spoločenstvo, ktoré vydáva svedectvo o Kristovej láske.

12. Na základe informácií *Ekumenického direktória*¹⁰ môžu katolícki veriaci podporovať duchovný ekumenizmus vo farnostiach, kláštoroch, v školách, na univerzitách a v seminároch. Kňazi budú mať na starosti výchovu veriacich k tomu, aby boli vo všetkých oblastiach života svedkami spoločenstva. Takéto spoločenstvo nie je ničím chaotickým. Podmienkou autentického svedectva je uznanie a rešpektovanie toho druhého, ochota viesť dialóg v pravde, trpezlivosť ako rozmer lásky, jednoduchosť a pokora toho, kto vyznáva pred Bohom a svojim bližným, že je hriešnik, jeho schopnosť odpúšťať, zmieriť sa, očistiť si pamäť tak v rovine osobnej, ako aj na úrovni spoločenstva.

13. Chcem povzbudiť prácu teológov, ktorí neúnavne pracujú v úsilí o jednotu; rovnako vítam aktivity miestnych ekumenických komisií, ktoré vznikajú na rozličných úrovniach, ako aj pôsobenie rozličných komunít, ktoré sa modlia a konajú v prospech takej žiaducej jednoty tým, že podporujú priateľstvo a bratstvo. Vo vernosti k počiatkom Cirkvi a jej živej tradícii je tiež dôležité vyjadriť sa k veľkým morálnym otázkam týkajúcim sa pravdy o človeku, rodine, sexualite, bioetike, slobode, spravodlivosti a pokoji.

14. Okrem toho „diakonický ekumenizmus“ už existuje v oblasti charity a vzdelávania medzi kresťanmi rozličných cirkví a cirkevných spoločenstiev. A Rada cirkví Blízkeho

¹⁰ Porov. PÁPEŽSKÁ RADA NA PODPORU JEDNOTY KRESŤANOV, *Direktórium na vykonávanie princípov a noriem o ekumenizme* (25. marca 1993): AAS 85 (1993), S. 1039 – 1119.

východu, ktorá združuje cirkvi rozličných kresťanských tradícií v regióne, ponúka krásny priestor na dialóg, ktorý sa môže uskutočniť v láske a vzájomnom rešpekte.

15. Druhý vatikánsky koncil pripomína, že k účinnému pokračovaniu na ceste ekumenizmu je potrebná najskôr modlitba kresťanov, „*príklad života, verné pridržiavanie sa dávnych východných tradícií, lepšie vzájomné poznanie, spolupráca a bratská úcta voči ustanovizniám i osobám*“.¹¹ Predovšetkým by sa mali všetci opäť vrátiť k samému Kristovi. Ježiš spája tých, ktorí v neho veria a ktorí ho milujú tým, že im darúva Ducha svojho Otca, ako aj Máriu, svoju Matku (porov Jn 14, 26; 16, 7; 19, 27). Tento dvojaký dar na rôznych úrovniach môže veľmi napomôcť a zaslúži si väčšiu pozornosť všetkých.

16. Spoločná láska ku Kristovi, ktorý „*sa nedopustil hriechu, ani lešť nebola v jeho ústach*“ (1 Pt 2, 22), ako aj „*veľmi úzke vzťahy*“¹² medzi cirkvami Východu, ktoré nie sú v plnom spoločenstve s Katolíckou cirkvou, naliehavo vyzývajú k dialógu a jednote. Mnohokrát spájajú katolíkov a východné cirkvi, ktoré nie sú v plnom spoločenstve s Katolíckou cirkvou spoločné náboženské korene. So zreteľom na spoločné svedectvo napomáha obnoveniu ekumenickej pastorácie otvorenosť koncilu voči určitej „*communicatio in sacris*“ pre správne chápanie sviatosti zmierenia, Eucharistie a pomazania chorých,¹³ čo nie je len možné, ale za určitých priaznivých okolností i vhodné na základe osobitných

¹¹ Dekrét o východných katolíckych cirkvách *Orientalium Ecclesiarum*, 24.

¹² Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, Dekrét o ekumenizme *Unitatis redintegratio*, 15.

¹³ Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, Dekrét o katolíckych východných cirkvách *Orientalium Ecclesiarum*, 26 – 27.

predpisov a so schválením cirkevných úradov.¹⁴ Manželstvá medzi katolíckymi a pravoslávnyimi veriacimi sú početné, a vyžadujú si osobitnú ekumenickú pozornosť.¹⁵ Chcel by som vyzvať biskupov a eparchov, aby v najvyššej možnej miere podporovali spoločnú ekumenickú pastoračiu všade tam, kde existujú pastoračné dohody.

17. Ekumenická jednota nepredstavuje jednotnosť v tradíciách a liturgickom slávení. Som presvedčený, že s Božou pomocou možno pre začiatok dosiahnuť dohodu v spoločnom preklade *Modlitby Pána - Otčenáš*, do rodného jazyka regiónu, tam kde je to potrebné.¹⁶ Pri spoločnej modlitbe tými istými slovami spoznajú kresťania svoje spoločné korene vo viere apoštolov, čo je základom hľadania plného spoločenstva. Okrem toho by mohlo byť veľmi užitočné spoločné hlbšie štúdium literatúry východných a západných otcov, ako aj súčasných duchovných tradícií, pri správnom používaní kánonických noriem upravujúcich túto záležitosť.

18. Pozývam katolíkov na Blízkom východe, aby udržiavali vzťahy s veriacimi rozličných cirkevných spoločenstiev v regióne. Je možné robiť rozličné spoločné aktivity. Túto cestu by mohlo otvoriť napríklad spoločné čítanie *Biblie*, ako aj jej šírenie. Mohli by sa rozvíjať či prehĺbiť zvlášť prínosné formy spolupráce v oblasti charitatívnych aktivít, ako aj presadzovanie hodnôt ľudského života, spravodlivosti

14 Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil, Dekrét o ekumenizme *Unitatis redintegratio*, 15; Pápežská rada na podporu jednoty kresťanov, *Direktórium na vykonávanie princípov a noriem o ekumenizme* (25. marca 1993), 122–128: AAS 85 (1993), s. 1086 – 1088.

15 Porov. Pápežská rada na podporu jednoty kresťanov, *Direktórium na vykonávanie princípov a noriem o ekumenizme* (25. marca 1993), 145: AAS 85 (1993), s. 1092.

16 Porov. *Propositio* 28, kam spadajú niektoré navrhované iniciatívy v príslušnej oblasti miestnej pastorácie a ďalšie, ktoré sa týkajú Katolíckej cirkvi ako celku, musia sa riešiť po dohode so Svätou stolicou

a pokoja. Toto všetko prispeje k lepšiemu vzájomnému porozumeniu a vytvoreniu atmosféry rešpektu, ako nevyhnutných podmienok na podporu bratstva.

Medzináboženský dialóg

19. Podstata a univerzálny charakter Cirkvi si vyžadujú, aby sa zapojila do dialógu s príslušníkmi iných náboženstiev. Tento dialóg je na Blízkom východe založený na duchovných a historických vzťahoch, ktoré spájajú kresťanov, Židov a moslimov. Nie je prioritne založený na pragmatických dôvodoch politického či spoločenského charakteru, ale najmä na teologických základoch, kladúcich otázky v oblasti viery. Tieto základy vychádzajú zo Svätého písma a sú jasne definované v dogmatickej konštitúcii o Cirkvi *Lumen gentium* a vo vyhlásení o vzťahu Cirkvi k nekresťanským náboženstvám, *Nostra aetate*.¹⁷ Židia, kresťania a moslimovia veria v jedného Boha, Stvoriteľa všetkých ľudí. Kiežby Židia, kresťania a moslimovia znovu objavili jednu z Božích túžob - jednotu a harmóniu ľudskej rodiny! Kiežby mohli Židia, kresťania a moslimovia objaviť brata v tom, ktorý vyznáva inú vieru, kiežby si ho vážili a milovali, aby tak vydávali v prvom rade vo svojich krajinách krásne svedectvo pokoja a spolunažívania medzi Abrahámovými synmi! Miesto toho, aby zo seba urobili nástroje opakovaných konfliktov, čo je u naozaj veriaceho neospravedlniteľné, môže poznanie jediného Boha - prežívané s čistým srdcom - významne prispieť k mieru v regióne a k dôstojnému spolužitiu jeho obyvateľov.

¹⁷

Porov. *Propositio* 40.

20. Väzieb medzi kresťanmi a Židmi je mnoho a sú hlboké. Sú zakotvené vo vzácnom spoločnom duchovnom dedičstve. Je to, samozrejme, viera v jediného Boha - Stvoriteľa, ktorý sa zjavuje a uzatvára večnú zmluvu s ľuďmi a z lásky nás túži vykúpiť. Ďalej je to Biblia, ktorá je z väčšej časti spoločná pre Židov aj kresťanov. Pre jedných, ako aj pre druhých je „Božím slovom“. Spoločná účasť na Svätom písme nás vzájomne zbližuje. Navyše sa Ježiš, syn vyvoleného národa, narodil ako Žid, ako Žid žil a ako Žid zomrel (porov. *Rim* 9, 4 - 5). Aj Mária, jeho Matka, nás pozýva, aby sme znova objavovali židovské korene kresťanstva. Tieto úzke väzby sú jedinečným dobrom, na ktoré sú hrdí všetci kresťania a za ktoré vďačia vyvolenému národu. Židovský pôvod Ježiša Nazaretského síce dáva kresťanom možnosť, aby s radosťou vychutnávali svet prisľúbení a definitívne ich vovádza do viery vyvoleného národa tým, že sa s ním zjednocuje. Predsa však je osoba a vlastná identita tohto Ježiša príčinou rozdelenia, lebo v ňom spoznávajú Mesiáša, Božieho Syna.

21. Je potrebné, aby si kresťania čoraz viac uvedomovali hĺbku tajomstva vtelenia, aby Boha milovali celým srdcom, celou dušou a zo všetkých síl (porov. *Dt* 6, 5). Kristus, Boží Syn, sa stal človekom v istom národe, v istej tradícii viery a kultúre, ktorých poznanie môže len obohatiť chápanie kresťanskej viery. Toto poznanie kresťanov bolo mimoriadnym spôsobom obohatené samotným Kristom skrze jeho smrť a zmŕtvychvstanie (porov. *Lk* 24, 26). Avšak ustavične si musia byť vedomí svojich koreňov a musia byť za ne vďační. Pretože nato, aby naštepená ratolesť na starom strome mohla rásť (porov. *Rim*, 11, 17 -18), potrebuje miazgu, ktorá čerpá z koreňov.

22. Vzťahy medzi oboma komunitami veriacich sú poznačené históriou a ľudským utrpením. Neustále a opakovane dochádzalo k nespočetným nedorozumeniam a vzájomnej nedôvere. Sú neospravedlniteľné a čo najprísnejšie odsúdeniahodné úkladné či násilné prenasledovania z minulosti! A predsa, napriek týmto smutným situáciám prínos oboch strán v priebehu stáročí bol taký plodný, že sa podieľal na vzniku a rozvoji civilizácie a kultúry, ktorá sa všeobecne nazýva židovsko-kresťanskou. Akoby sa rozhodli tieto dva svety, ktoré sú označované z rozličných dôvodov za odlišné či protichodné, zjednotiť a ponúknuť ľudstvu ušľachtilé spojenie. Tento zväzok, ktorý zjednocuje Židov a kresťanov no zároveň ich predsa od seba oddeľuje, sa musí otvoriť novej zodpovednosti za seba a medzi sebou navzájom.¹⁸ Lebo oba národy dostali rovnaké požehnanie a prisľúbenia večnosti, ktoré umožňujú spoločne napredovať v bratskej dôvere.

23. Katolícka cirkev, verná učeniu Druhého vatikánskeho koncilu má vo veľkej úcte moslimov - tých, ktorí slúžia Bohu najmä modlitbou, milodarmi a pôstom, ktorí si ctia Ježiša ako proroka, hoci neuznávajú jeho božstvo a ktorí majú v úcte Máriu, jeho panenskú Matku. Vieme, že stretnutie islamu a kresťanstva malo často podobu dogmatickej diskusie. Žiaľ, tieto dogmatické rozdiely slúžili pre obe strany ako zámienka nato, aby v mene náboženstva ospravedlňovali praktiky intolerancie, diskriminácie, vylúčenia, ba aj prenasledovania.¹⁹

¹⁸ Porov. BENEDIKT XVI., *Príhovor v Centre Heichal Shlomo*, Jeruzalem (12. mája 2009): AAS 101 (2009), s. 522 – 523; porov. *Propositio* 41.

¹⁹ Porov. *Propositio* 5.

24. Napriek tejto skutočnosti zdieľajú kresťania s moslimami každodenný život na Blízkom východe, kde ich prítomnosť nie je ani nová, ani náhodná, ale historicky daná. Kresťania, tvoriaci neoddeliteľnú súčasť Blízkeho východu, rozvíjali počas stáročí vzťahy k svojmu okoliu, čo môže byť poučením. Nábožnosť moslimov bola pre nich výzvou, aby primerane podľa svojich prostriedkov a v rámci možností ďalej žili a podporovali hodnoty evanjelia v kultúre, ktorá ich obklopuje. Výsledkom toho je zvláštna symbióza. Preto je teda správne uznať prínos Židov, kresťanov a moslimov pri tvorbe vlastnej bohatej kultúry Blízkeho východu.²⁰

25. Katolíci na Blízkom východe, z ktorých väčšinu tvorí domáce obyvateľstvo krajiny, majú právo a povinnosť, plne sa zúčastňovať na národnom živote a pracovať na budovaní svojej vlasti. Majú mať plné štátne občianstvo a nesmie sa s nimi ako s občanmi či veriacimi zaobchádzať podradne. Rovnako ako v minulosti, keď ako priekopníci arabskej renesancie boli významnou súčasťou kultúrneho, hospodárskeho a vedeckého života rozličných civilizácií regiónu, sa chujú aj dnes znova a znova podeliť o svoje skúsenosti s moslimami, a tak poskytnúť svoj osobitný prínos. Ježiš je dôvodom, prečo sú kresťania citliví na dôstojnosť ľudskej osoby a náboženskú slobodu, ktoré z toho vyplývajú. Láska k Bohu a ľudstvu, ktorou sa zároveň vyjadruje úcta k dvom prirodzenostiam Krista a otvorenie sa večnému životu sú dôvodom, prečo kresťania zriaďujú školy, nemocnice a rozličné inštitúcie, do ktorých sa prijímajú všetci bez rozdielu (porov. *Mt 25, 31* a nasl.). Z týchto

dôvodov venujú kresťania osobitnú pozornosť základným ľudským právam. Avšak tvrdiť, že tieto práva sú len kresťanskými ľudskými právami, nie je správne. Sú to prosto práva požadujúce dôstojnosť každého človeka a každého občana, bez ohľadu na jeho pôvod, náboženské presvedčenie a politické preferencie.

26. Náboženská sloboda je vrcholom všetkých slobôd. Je posvätným a neodňateľným právom. V osobnej i spoločenskej rovine zahŕňa tak slobodu počúvať vlastné svedomie v náboženských otázkach, ako aj slobodu vyznania. Zahŕňa slobodu vybrať si náboženstvo, ktoré považujeme za pravdivé a prejavovať svoju vieru na verejnosti.²¹ Musí byť umožnené slobodne vyznávať a prejavovať svoju vieru a jej symboly bez toho, aby sa tým ohrozil vlastný život a osobná sloboda. Náboženská sloboda je zakotvená v dôstojnosti človeka; to zaručuje morálnu slobodu a podporuje vzájomnú úctu. Židia, ktorí museli dlhodobo znášať často smrteľné nepriateľstvo, nemôžu zabudnúť na výhody, ktoré prináša náboženská sloboda. Moslimovia a kresťania sú spoločne presvedčení, že v náboženských otázkach nie je dovolený žiaden nátlak a tým menej nejaké použitie násilia. Akýkoľvek nátlak, v rozličnej podobe a v skrytých formách v osobnej či spoločenskej, kultúrnej, správnej a politickej rovine, je proti Božej vôli. Je prameňom politického a náboženského vykorisťovania, diskriminácie a moci, ktoré môžu viesť k smrti. Boh chce život, nie smrť. Zakazuje vraždu, ba aj vraždu vraha (porov. *Gn* 4, 15 - 16; 9, 5 - 6; *Ex* 20, 13).

²¹ Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil, Deklarácia o náboženskej slobode *Dignitatis humanae*, 2 - 8; BENEDIKT XVI., *Posolstvo k Svetovému dňu pokoja 2011*: AAS 103 (2011), s. 46 - 58; tamže, *Príhovor k členom akreditovaného diplomatického zboru pri Svätej stolici* (10. januára 2011): AAS 103 (2011), s. 100 - 107.

27. Náboženská tolerancia existuje v mnohých krajinách, avšak nemá to veľký vplyv, lebo rozsah jej pôsobenia je obmedzený. Je potrebné prejsť od náboženskej tolerancie k náboženskej slobode. Tento krok nijako neotvára dvere relativizmu, ako niektorí tvrdia. Tento krok, ktorý treba vykonať, nie je slabým miestom vo viere, ale prehodnotením antropologického vzťahu k náboženstvu a k Bohu. Nie je to žiadne porušenie „základných právd“ viery, lebo bez ohľadu na ľudské a náboženské rôznorodosti osvecuje lúč pravdy všetkých ľudí.²² Vieme veľmi dobre, že mimo Boha neexistuje pravda „sama osebe“. Potom by bola modlou. Pravda sa môže rozvíjať len vo vzťahu k iným, čo sa otvárajú Bohu, ktorý chce spoznať svoju vlastnú rozmanitosť skrze mojich bližných a v nich. Preto nie je primerané tvrdiť výlučným spôsobom: „Ja mám pravdu“. Pravda nie je nikdy vlastníctvom nejakého človeka. Vždy je darom, ktorý nás pozýva na cestu, aby si nás neustále hlbšie privlastňovala. Pravdu možno rozpoznať a prežívať len v slobode; pretože druhému ju nemôžeme vnútiť. Len ak sa vzájomne stretávame v láske, odhalí sa pravda.

28. Celý svet upriamuje svoju pozornosť na Blízky východ, ktorý hľadá svoju vlastnú cestu. Kiežby tento región ukázal, že spolužitie nie je žiadnou utópiou a že nedôvera a predsudok nie sú nevyhnutné. Náboženstvá môžu spolu slúžiť pre spoločné blaho a môžu prispieť k rozvoju každého človeka, ako aj k budovaniu spoločnosti. Kresťania na Blízkom východe žili po stáročia v islamsko-kresťanskom dialógu. Pre nich je to bežný dialóg bežného dňa. Vedia o svojom prínose aj o svojich obmedzeniach. Odnedávna žijú

²² Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil, Deklarácia o postoji Cirkvi k nekresťanským náboženstvám, *Nostra aetate*, 2.

aj židovsko-kresťanský dialóg. Navyše už dlho existuje bilaterálny či trilaterálny dialóg židovských, kresťanských a moslimských intelektuálov a teológov. Ten tvorí laboratórium rozličných stretnutí a výskumov, ktoré treba podporovať. Účinným prínosom sú všetky možné katolícke inštitúty a centrá filozofického, teologického a iného zamerania, ktoré už dávno vznikli na Blízkom východe a niekedy pracujú v náročných podmienkach. Srdečne ich pozdravujem a povzbudzujem, aby pokračovali vo svojom diele pokoja s vedomím, že každá snaha potrebná na prekonanie nevedomosti a na podporu poznania si zasluhuje podporu. Šťastným spojením dialógu všedného dňa s intelektuálmi či teológmi prispeje s Božou pomocou pomaly ale isto k zlepšeniu vzťahov medzi Židmi a kresťanmi, Židmi a moslimami a moslimami a kresťanmi. To je moja nádej, ktoré tu vyjadrujem a zámer, za ktorý sa modlím.

Dve nové reality

29. Rovnako ako zvyšok sveta zažíva aj Blízky východ dve protichodné skutočnosti: laicitu v jej niekedy extrémnych podobách a násilný fundamentalizmus, ktorý tvrdí, že má náboženský pôvod. Niektorí politickí a náboženský vodcovia vo všetkých komunitách Blízkeho východu hľadajú veľmi podozrievavo na laicitu ako na čosi ateistické či nemorálne. Je pravda, že laicita môže niekedy zredukovane tvrdiť, že náboženstvo patrí výlučne do súkromnej sféry, akoby bolo len individuálnym či domácim kultom, ktorý by bol mimo bežného života, etiky a vzťahov k ostatným. V jej extrémnej a ideologickej forme sa táto laicita stáva sekularizmom, ktorý občanom odmieta právo na verejné náboženské prejavy a tvrdí, že samotný štát môže vydávať zákony o ich verejnej forme. Tieto teórie sú zastarané. Nie

sú už ani len západné a nemožno ich zamieňať s kresťanstvom. Zdravá laicita naproti tomu oslobodzuje náboženstvo od politickej záťaže a politiku môže obohatiť tým, čo prináša náboženstvo. Pritom je potrebné zachovať medzi nimi patričný odstup, jasné rozlišovanie a nevyhnutnú spoluprácu. Žiadna spoločnosť sa nemôže zdravo rozvíjať bez podpory vzájomného rešpektovania medzi politikou a náboženstvom vyhýbajúc sa neustálym pokusom o vmiešavanie či opozíciu. Ozajstný vzťah sa v prvom rade zakladá na prirodzenosti človeka - teda na zdravej antropológii - a na plnom uznaní jej neodnateľných práv. Nahliadnutie do tohto ideálneho vzťahu objasňuje, že existuje tento druh jednoty v rôznorodosti, ktorý musí označovať vzťah medzi duchovným (náboženstvo) a profánnym (politika), lebo obe sú povolané - hoc i v potrebnej rôznorodosti - svorne spolupracovať na spoločnom blahu. Takáto zdravá laicita zaručuje politike konať bez toho, žeby na svoje ciele využívala náboženstvo; a náboženstvo môže žiť slobodne, bez toho, aby sa zatažovalo politickými skutočnosťami, ktorých pohnútkou je prospešnosť; a niekedy sa dá s vierou len ťažko zjednotiť alebo to nejde vôbec. To je dôvod, prečo zdravá laicita (jednota v rôznorodosti) je pre obe časti potrebná a vlastne nevyhnutná. Výzve, ktorú predstavuje vzťah medzi politikou a náboženstvom, možno čeliť trpezlivosťou, odvahou a adekvátnou ľudskou a náboženskou formáciou. Neustále musíme pamätať na Božie miesto v osobnom, rodinnom a bežnom živote, ako aj na skutočné miesto človeka v Božom pláne. A predovšetkým je potrebné sa za to ešte viac modliť.

30. Ekonomická a politická nestabilita, manipulatívne správanie niektorých osôb či nedostatočné chápanie náboženstva tvoria medziiným základ náboženského

fundamentalizmu. Tento zasahuje všetky náboženské komunity a odmieta stáročné spolunažívanie. Z politických dôvodov sa snaží získať - niekedy násilím - moc nad svedomím jednotlivcov a nad náboženstvom. Dôrazne vyzývam všetkých predstaviteľov židovského, kresťanského a moslimského náboženstva v regióne, aby sa snažili svojím príkladom a učením dosiahnuť maximálne úsilie na odstránenie tejto hrozby, ktorá postihuje bez rozdielu a smrteľne veriacich všetkých náboženstiev. „Používať zjavené slová, Sväté písmo alebo Božie meno na ospravedlnenie našich záujmov, našich pohodlných politík alebo nášho násilia, je mimoriadne závažnou chybou.“²³

Migranti

31. Život na Blízkom východe je vo svojej rozmanitosti bohatý, avšak príliš často je ovplyvnený útlakom, ba až násilím. To má vplyv na všetkých obyvateľov regiónu a všetky aspekty ich života. Kresťania nachádzajúci sa často v chýlostivej situácii, pociťujú zvlášť a často s nechutou a nedostatkom nádeje negatívne dôsledky týchto konfliktov a neistôt. Často sa cítia ponížovaní. Zo skúsenosti tiež vedia, že sú vyhľadávanými obeťami v čase nepokojov. Po tom, čo sa po stáročia podieľali na budovaní národov a prispeli k formovaniu ich identity a prosperity, hľadá teraz mnoho kresťanov priaznivejšie podmienky do budúcnosti a miesta pokoja, kde by mohli žiť so svojimi rodinami dôstojne a v istote, ako i priestor slobody, kde by mohli praktizovať svoju vieru bez toho, aby sa

²³ BENEDIKT XVI., *Príhovor pri príležitosti stretnutia s členmi vlády, zástupcami štátnych inštitúcií, diplomatickým zborom a zástupcami najdôležitejších náboženstiev*, Cotonou (19. novembra 2011): AAS 103 (2011), s. 820.

podriaďovali rozličným formám útlaku.²⁴ Táto voľba trhá srdce. Vážne ovplyvňuje jednotlivcov, rodiny a cirkvi. Deformuje národy a prispieva k ľudskému, kultúrnemu a náboženskému ochudobňovaniu Blízkeho východu. Blízky východ bez kresťanov či s malým počtom kresťanov už nie je Blízkym východom, lebo kresťania spolu s ostatnými veriacimi tvoria mimoriadnu identitu regiónu. Pred Bohom sú zodpovední jedni za druhých. Je teda dôležité, aby politickí vodcovia a zodpovední predstavitelia náboženských spoločností chápali tento stav vecí a aby sa vyhli politike či stratégii zameranej na skupiny, čo by smerovalo k uniformovanosti Blízkeho východu, ktorá by nijako neodzrkadľovala jeho bohatú ľudskú a duchovnú realitu.

32. Duchovní pastieri katolíckych východných cirkví *sui iuris* so znepokojením a bolesťou konštatujú, že počet ich veriacich klesá v tradičných oblastiach patriarchátu a že už nejaký čas sú nútení vypracovávať pastoračný plán pre emigrantov.²⁵ Som si istý, že robia všetko, čo je v ich silách nato, aby svojich veriacich povzbudzovali k nádeji a aby ich vyzývali ostať vo svojej krajine a nepredávať svoj majetok.²⁶ Povzbudzujem ich, aby naďalej zahŕňali náklonnosťou svojich kňazov a veriacich diaspory a konali s láskou a vyzývam ich, aby ostali v úzkom kontakte so svojimi rodinami a cirkvami a predovšetkým, aby si vďaka svojej náboženskej identite založenej na ctihodnej posvätnnej tradícii zachovali vernosť svojej viere v Boha.²⁷

²⁴ Porov. BENEDIKT XVI., *Posolstvo k Svetovému dňu migrantov a utečencov 2006* (18. októbra 2005): AAS 97 (2005), s. 981 – 983; *Posolstvo k Svetovému dňu migrantov a utečencov 2008* (18. októbra 2007): AAS 99 (2007), s. 1065 – 1068; *Posolstvo k Svetovému dňu migrantov a utečencov 2012* (21. septembra 2011): AAS 103 (2011), s. 763 – 766.

²⁵ Porov. *Propositio* 11.

²⁶ Porov. *Propositiones* 6 a 10.

²⁷ Porov. *Propositio* 12.

Pokiaľ si zachovajú svoju vernosť Bohu a svoju príslušnosť k vlastnej cirkvi a pokiaľ budú pestovať hlbokú lásku k svojim bratom a sestrám v latinskej Cirkvi, prispejú tak vo veľkej miere k dobru celej Katolíckej cirkvi. Na druhej strane napomínam duchovných pastierov diecéz, ktorí prijímajú veriacich katolíckych východných cirkví, aby ich prijímali ako bratov s láskou a úctou, na posilnenie puta spoločenstva s emigrantmi a cirkvami, z ktorých pochádzajú, aby im poskytnú možnosť sláviť bohoslužby podľa vlastných tradícií a tam, kde sa to dá, nech sa rozvíjajú aktivity v pastoračnej oblasti a na úrovni farností.²⁸

33. Hoci latinská Cirkev na Blízkom východe tiež trpí dramatickým poklesom veriacich, zažíva inú situáciu a musí sa vyrovnáť s celým radom nových pastoračných problémov. Jej kňazi musia zvládať v hospodársky silných krajoch regiónu masívne prisťahovalectvo a pobyt všetkých možných pracujúcich z Afriky, Ďalekého východu a z indického subkontinentu. Tieto skupiny obyvateľov, ktoré zahŕňajú mnoho slobodných mužov a žien či celé rodiny, čelia dvojakej neistote. Sú cudzincami v krajine, kde pracujú a veľmi často sú vystavení diskriminácii a nespravodlivému zaobchádzaniu. Boh má mimoriadny záujem o cudzincov, ktorí si takto zasluhujú aj náš rešpekt. Spôsob, akým zaobchádzame s cudzincami, sa bude zohľadňovať pri poslednom súde (porov. Mt 25, 35.43).²⁹

34. Títo ľudia vykorisťovaní bez možnosti brániť sa a najímaní na viac či menej legálne pracovné zmluvy, sú

²⁸ Porov. *Propositio* 15.

²⁹ Porov. *Propositio* 14.

často obeťami porušovania miestnych zákonov a medzinárodných konvencií. Okrem toho čelia veľkému tlaku a vážnym náboženským obmedzeniam. Ich duchovní pastieri majú naliehavú a citlivú úlohu. Chcel by som vyzvať všetkých katolíckych veriacich a kňazov, bez ohľadu na cirkev, ktorej sú členmi, k opravdivej vzájomnej pomoci a pastoračnej spolupráci s miestnym biskupom. Toho zas vyzývam k otcovskému pochopeniu katolíckych veriacich miestnych cirkví. Spolupráca všetkých a najmä jednomyseľnosť v reči sa pričinia o to, aby v tejto mimoriadnej situácii žil každý svoju vieru a mohol ju sláviť a aby všetkých vzájomne obohacovala rozmanitosť duchovných tradícií, hoci ostanú v kontakte so svojimi pôvodnými kresťanskými komunitami. Vyzývam tiež predstaviteľov krajín, ktoré prijímajú tieto nové skupiny obyvateľstva, aby rešpektovali a chránili ich práva, aby im dovolili slobodne praktizovať ich vieru tým, že podporia náboženskú slobodu a budovanie miest na konanie bohoslužieb. Náboženská sloboda „by mohla byť predmetom dialógu medzi kresťanmi a moslimami; dialógu, ktorého naliehavosť a nevyhnutnosť potvrdzovali synodálni otcovia.“³⁰

35. Zatiaľ čo niektorí katolíci pochádzajúci z Blízkeho východu urobia z nutnosti, vyčerpanosti či zúfalstva dramatické rozhodnutie a opustia krajinu svojich predkov, rodinu a náboženské spoločenstvo, rozhodujú sa oproti tomu iní plní nádeje ostať vo svojej krajine a vo svojom spoločenstve. Povzbudzujem ich, aby si zachovali pravú vernosť a zotrvali pevní vo viere. Ďalší katolíci sa

³⁰ BENEDIKT XVI., *Homília pri svätej omši na záver mimoriadneho zhromaždenia Biskupskej synody pre Blízky východ* (24. októbra 2010): AAS 102 (2010), s. 815.

napokon rýchlo rozhodujú rovnako ako katolíci na Blízkom východe, ktorí emigrujú: v nádeji budovania lepšej budúcnosti, utekajú z neistoty a vyberajú si kraje regiónu, aby tam pracovali a žili.

36. Ako pastier univerzálnej Cirkvi sa obraciam na všetkých katolíckych veriacich regiónu, ktorí stadiaľto pochádzajú, aj na tých, ktorí sa sem prisťahovali a ktorí sa v týchto posledných rokoch navzájom zblížili, lebo pre Boha existuje len jeden národ a pre veriacich len jediná viera! Snažte sa žiť v jednote a rešpektujúc sa, v bratskom spoločenstve vo vzájomnej láske a úcte, aby ste boli vierohodnými svedkami svojej viery v Kristovu smrť a zmŕtvychvstanie! Boh vypočuje vašu modlitbu, požehná vaše konanie a daruje vám svojho Ducha, aby ste mohli znášať ťarchu dňa. Lebo *„kde je Pánov Duch, tam je sloboda“* (2 Kor 3, 17). Svätý Peter napísal veriacim, ktorí zažívali podobné situácie slová, ktoré rád použijem, a ktoré vám adresujem ako napomenutie: *„Ktože vám uškodí, ak budete horliví v dobrom?! ... Neľakajte sa ich hrozieb a neplašte sa, ale uctievajte sväto Krista, Pána, vo svojich srdciach, stále pripravení obhájiť sa pred každým, kto vás vyzýva zdôvodniť nádej, ktorá je vo vás.“* (1Pt 3, 13 - 15).

Druhá časť

„Množstvo veriacich malo jedno srdce a jednu dušu“ (Sk 4, 32).

37. Viditeľný aspekt prvotného kresťanského spoločenstva je opísaný nemateriálnymi vlastnosťami, čo vyjadruje kresťanská *koinonia* - jedno srdce a jedna duša - a čo odráža hlboký zmysel svedectva. Je to odraz osobného a spoločenského vnútra. Ak sa nechá zvnútra formovať Božou milosťou, môže každá partikulárna cirkev nanovo objaviť krásu prvotného spoločenstva veriacich, upevnenie viery, oživovanej láskou, ktorou sa Kristovi učeníci vyznačovali pred zrakmi ľudí. (porov. *Jn* 13, 35). *Koinoia* dáva svedectvu súlad a súdržnosť a vyžaduje ustavičné obrátenie. Toto robí spoločenstvo dokonalým a upevňuje jeho svedectvo. „Bez spoločenstva nie je svedectvo: veľkým svedectvom je práve život spoločenstva.“³¹ Spoločenstvo je darom, ktorý môžu prijať všetci a je realitou, ktorú treba neúnavne budovať. S týmto úmyslom pozývam všetkých členov cirkví na Blízkom východe, aby každý podľa vlastného povolania oživoval spoločenstvo v pokore a v modlitbe, aby sa tak uskutočňovala jednota, za ktorú sa modlil Ježiš (porov. *Jn* 17, 21).

38. Pojem „Katolícka“ cirkev predpokladá spoločenstvo existujúce medzi univerzálnym a partikulárnym. Vzniká tu vzťah „vzájomného prenikania sa“ partikulárnych cirkví do univerzálnej Cirkvi, čo je charakteristickým znakom katolicity Cirkvi a čo ju konkretizuje. Prítomnosť „celku v každej časti“ spôsobuje napätie medzi partikulárnym a univerzálnym. Toto napätie sa ukazuje - na jednej strane - v misijnom duchu každej cirkvi a - na druhej strane - v úprimnom hodnotení dobra „iných častí“, čo zahŕňa konanie v jednote a zhode s nimi. Univerzálna Cirkev je realita predchádzajúca čiastkové cirkvi, ktoré sa v nej zrodili

³¹ Porov. BENEDIKT XVI., *Homília pri svätej omši počas otvorenia mimoriadneho zhromaždenia Biskupskej synody pre Blízky východ* (10. októbra 2010): *AAS* 102 (2010), s. 805.

a ktoré z nej vychádzajú.³² Túto pravdu verne odzrkadľuje katolícke učenie Cirkvi, najmä učenie Druhého vatikánskeho koncilu.³³ To predstavuje pochopenie hierarchického rozmeru spoločenstva Cirkvi a umožňuje bohatému a legitímnemu počtu partikulárnych cirkví, aby sa neustále rozvíjali v rámci tejto jednoty, v ktorej sa konkrétne dary môžu stať opravdivým zdrojom obohatenia pre univerzalitu Cirkvi. Ak si tieto základné aspekty ekleziológie znovu pripomenieme a budeme ich prežívať, môžeme opäť objaviť výnimočnosť a bohatstvo katolíckej identity v krajinách Východu.

Patriarchovia

39. Ako otcovia a najvyšší predstavitelia cirkví *sui iuris* sú patriarchovia videlnými znakmi a bdelymi správcami spoločenstva. Pre svoju vlastnú identitu a poslanie sú mužmi spoločenstva, ktorí bdejú nad stádom, ako chce Boh (porov.1 Pt 5, 1 - 4), a služobníkmi jednoty Cirkvi. Vykonávajú služobný úrad, ktorý pôsobí v láske naozaj živej na všetkých úrovniach: medzi samotnými patriarchami, medzi patriarchami a biskupmi, kňazmi, Bohu zasvätenými osobami a veriacimi laikmi v ich jurisdikcii.

40. Patriarchovia, ktorých neochvejné spojenie s rímskym biskupom je zakorenené v *ecclesiastica communi*, o ktorú žiadali najvyššieho patiera a ktorú podľa svojej kánonickej voľby dostali, hmatateľne dokazujú týmto mimoriadnym

³² Porov. KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, *List biskupom katolíckej Cirkvi o niektorých aspektoch Cirkvi ako spoločenstva – Communionis notio* (28. mája 1992), 9, §§ 1 – 3: *AAS* 85 (1993), s. 843 – 844; najmä paragraf 1: „Práve preto nemožno chápať všeobecnú Cirkev ako súhrn partikulárnych cirkví, ba ešte menej ako ‚zväz (federáciu) partikulárnych cirkví‘. Nie je výsledkom ich spoločenstva, ale vo vlastnom chápaní svojho tajomstva je realitou, ktorá predchádzala časovo a ontologicky každú partikulárnu cirkev.“

³³ Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, Dogmatická konštitúcia o Cirkvi *Lumen gentium*, 23.

spojením univerzálnosť a jednotu Cirkvi.³⁴ Ich starostlivosť sa vzťahuje na všetkých Kristových učeníkov, ktorí žijú v ich patriarcháte. Na znak spoločenstva v službe svedectva budú posilňovať jednotu a solidárnosť v Rade katolíckych patriarchov Východu a na rozličných synodách patriarchov, pričom budú v otázkach, ktoré majú pre Cirkev veľkú dôležitosť neustále uprednostňovať dialóg, aby tak ukázali kolegiálne a jednotné konanie. Pre vierohodnosť svojho svedectva sa má patriarcha usilovať o spravodlivosť, nábožnosť, vieru, lásku, trpezlivosť a miernosť (porov. *1 Tim 6, 11*), má si zobrať k srdcu triezvy životný štýl podľa príkladu Krista, ktorý bol chudobný, aby nás svojou chudobou urobil bohatými (porov. *2 Kor 8, 9*). Mal by tiež dbať o to, aby v rámci cirkevných území bola podporovaná pravá solidarita rozumným personálnym vedením a náležitým spravovaním cirkevných majetkov. Toto náleží k jeho povinnostiam.³⁵ Nasledujúc Krista, ktorý navštevoval všetky mestá a dediny, aby naplnil svoje poslanie (porov. *Mt 9, 35*), bude patriarcha na svojom cirkevnom území horlivo uskutočňovať pastoračné vizitácie.³⁶ Nebude to robiť len preto, aby vykonával svoje právo a povinnosť kontroly, ale tiež preto, aby konkrétne dosvedčoval svoju bratskú a otcovskú lásku voči biskupom, kňazom a veriacim laikom, najmä voči chudobným, chorým a tým, ktorí sú na okraji spoločnosti, ako aj voči tým, ktorí duševne trpia.

Biskupi

³⁴ Porov. *Kódex kánonov východných cirkví*, kán. 76 §§ 1 – 2 a 92 §§ 1 – 2.

³⁵ Porov. *tamže*, kán. 97.

³⁶ Porov. *tamže*, kán. 83 § 1.

41. Na základe vysviacky sa biskup stáva členom biskupského kolégia a prostredníctvom svojej služby vyučovania, posväcovania a vedenia duchovným pastierom miestnej cirkvi. Spolu s patriarchami tvoria biskupi viditeľné znaky jednoty v rozmanitosti Cirkvi, ktorá je telom, ktorého hlavou je Kristus (porov. *Ef* 4, 12 - 15). Sú prvými, ktorí boli zvolení z milosti a poslaní ku všetkým národom, aby z nich robili učeníkov a aby ich učili dodržiavať všetko, čo im prikázal vzkriesený Kristus (porov. *Mt* 28, 19 - 20).³⁷ Preto je rozhodne dôležité, aby počúvali Božie slovo a zachovávali ho vo svojom srdci. Je potrebné, aby ho odvážne ohlasovali a aby v náročných situáciách, o ktoré, žiaľ, na Blízkom východe nie je núdza, s rozhodnosťou obhajovali vieru v jej celistvosti a jednote.

42. Aby sa podporoval život spoločenstva a *diakonie*, je dôležité, aby biskupi neprestajne pracovali na svojej osobnej obnove. Táto bdelosť srdca sa uskutočňuje „predovšetkým životom v modlitbe, odriekaní, obete a v načúvaní druhým; ďalej príkladným životom apoštolov a pastierov v jednoduchosťi, chudobe a pokore a napokon ustavičnou starostlivosťou pri obhajobe pravdy, spravodlivosti, dobrých mravov a ochrane slabých“.³⁸ Okrem toho si potrebná obnova farností vyžaduje, aby biskupi preukazovali otcovskú starostlivosť o všetkých pokrstených, najmä o svojich bezprostredných spolupracovníkov kňazov.³⁹

³⁷ Porov. JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Pastores gregis* (16. októbra 2003), 26: *AAS* 96 (2004), s. 859 – 860.

³⁸ JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Une espérance nouvelle pour le Liban* (10. mája 1997), 60: *AAS* 89 (1997), s. 364.

³⁹ Porov. *Propositio* 22.

43. Spoločenstvo v každej miestnej cirkvi je hlavným základom spoločenstva medzi cirkvami, ktoré sa neprestajne sýtia Božím slovom, sviatosťami a ďalšími formami modlitby. Preto vyzývam biskupov, aby preukazovali svoju starostlivosť všetkým veriacim vo svojej jurisdikcii, bez ohľadu na ich stav, národnosť či cirkevný pôvod. Nech sa starajú o stádo, ktoré im zveril Boh, nech nad ním bdejú a nech nie sú vládcami [svojich] spoločenstiev/farností, ale príkladom pre stádo (porov. *1 Pt 5, 3*). Nech venujú zvláštnu pozornosť tým, ktorí nepravidelne praktizujú svoju vieru alebo tým, ktorí ju z rozličných dôvodov už vôbec nepraktizujú.⁴⁰ Nech sa tiež usilujú o to, aby boli milujúcou prítomnosťou Krista medzi ľuďmi, ktorí nevyznávajú kresťanskú vieru. Tak budú môcť podporovať jednotu medzi samotnými kresťanmi a solidaritu medzi všetkými ľuďmi stvorenými na Boží obraz (porov. *Gn 1, 27*), lebo od Otca je všetko a my sme pre neho (porov. *1 Kor 8, 6*).

44. Nech biskupi zabezpečia dobré, čestné a transparentné spravovanie cirkevných majetkov, v súlade s *Kódexom kánonov východných cirkví* alebo s *Kódexom kánonického práva* rímskej Cirkvi. Synodálni otcovia považujú za nutné, aby sa urobil spoľahlivý súpis financií a majetkov v snahe zabrániť zámene osobných majetkov a majetkov Cirkvi.⁴¹ Apoštol Pavol nazýva Božieho služobníka správcom Božích tajomstiev. „A od správcov sa už vyžaduje, aby bol každý verný“ (*1 Kor 4, 2*). Správca sa stará o majetky, ktoré mu nepatria a ktoré sú podľa apoštola Pavla určené pre vyšší záujem, ako Božie tajomstvá (porov. *Mt 19, 28 - 30; 1 Pt 4, 10*). Toto verné

⁴⁰ Porov. *Kódex kánonov východných cirkví*, kán. 192 § 1.

⁴¹ Porov. *Propositio 7*.

a nezištné spravovanie, ako to chceli zakladatelia mnísi - pravé stĺpy mnohých východných cirkví - musí slúžiť v prvom rade službe evanjelizácie a láske k blížnemu. Biskupi by mali dbať o to, aby kňazi, ich prví spolupracovníci mali zabezpečené primerané živobytie, aby sa nerozptyľovali svetskými vecami, ale aby sa mohli dôstojne venovať Božím veciam a svojmu pastoračnému poslaniu. Navyše: ak niekto pomôže chudobnému, zaslúži si nebo! Svätý Jakub zdôrazňuje úctu, ktorou sme povinní voči chudobným, zdôrazňuje ich veľkosť a ich skutočné miesto v spoločnosti (porov. 1, 9 - 11; 2, 1 - 9). Preto je potrebné, aby sa stalo spravovanie majetkov základom účinného zvestovania oslobodzujúcej Ježišovej zvesti: „*Duch Pána je nado mnou, lebo ma pomazal, aby som hlásal evanjelium chudobným. Poslal ma oznámiť zajatým, že budú prepustení, a slepým, že budú vidieť; utláčaných prepustiť na slobodu a ohlásiť Pánov milostivý rok*“ (Lk 4, 18 - 19). Verným správcom je ten, kto pochopil, že len Pán je vzácnou perlou (porov. Mt 13, 45 - 46) a pravou soľou. (porov. Mt 6, 19 - 21; 13, 44) Nech sú biskupi jasným príkladom pre kňazov, seminaristov a veriacich! Okrem toho sa musí scudzenie cirkevných majetkov striktne riadiť príslušnými kánonickými normami a platnými pápežskými nariadeniami.

Kňazi, diakoni a seminaristi

45. Kňazskou vysviackou je kňaz pripodobnený ku Kristovi a stáva sa blízkym spolupracovníkom patriarchu a biskupa, čím sa podieľa na ich trojakom úrade (*munus*).⁴² Toto ho robí

⁴²
6.

Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil, Dekrét o účinkovaní a živote kňazov *Presbyterorum ordinis*, 4 -

služobníkom spoločnosti a plnenie tejto úlohy si vyžaduje, aby bol aj naďalej v úzkom spojení s Kristom, aby bol horlivý v láske k blížnemu a v skutkoch milosrdenstva voči všetkým. Tak bude môcť vyžarovať svätosť, ku ktorej sú povolani všetci pokrstení. Bude viesť Boží ľud, aby podľa evanjelia budoval kultúru lásky a jednoty. Preto bude obnovovať a posilňovať život veriacich múdрым odovzdávaním Božieho slova, tradície a učenia Cirkvi, ako aj prostredníctvom sviatostí.⁴³ Východné tradície mali citlivosť pre duchovné sprevádzanie. Nech kňazi, diakoni a Bohu zasvätené osoby sami realizujú toto vedenie, aby prostredníctvom neho otvárali veriacim cesty k večnosti.

46. Ďalej svedectvo spoločnosti vyžaduje dobrú teologickú formáciu a spiritualitu, ktoré potrebujú neustálu intelektuálnu a duchovnú obnovu. Biskupi by mali poskytnúť kňazom a diakonom prostriedky na prehlbovanie ich duchovného života pre blaho veriacich, aby im tak mohli poskytnúť „pokrm v pravý čas“ (Ž 145, 15). Okrem toho veriaci očakávajú od nich príklad bezúhonného spôsobu života (porov. Flp 2, 14 -16).

47. Pozývam vás, drahí kňazi, aby ste každý deň nanovo objavovali ontologický rozmer posvätnej vysviacky, ktorá pobáda k tomu, aby sa žilo kňazstvo ako prameň posvätenia pre pokrstených a ako podpora pre všetkých ľudí. „Starajte sa oň nie z prinútenia, ale dobrovoľne, podľa Božej vôle, nie pre mrzký zisk, ale ochotne“ (1 Pt 5, 2). Obhajujte tiež hodnotu života v spoločnosti - tam, kde je to možné - napriek ťažkostiam, ktoré sú s tým spojené (porov. 1 Pt 4,

⁴³ Porov. *Záverečné posolstvo* (22. októbra 2010), 4.3: *L'Osservatore Romano* (dt.), roč. 40 (2010), č. 44 (5. novembra 2010), s. 14.

8 - 10). To vám pomôže naučiť sa lepšie žiť kňazské a dušpastierske spoluprežívanie na miestnej a univerzálnej úrovni. Milí diakoni, slúžte v spoločenstve s vaším biskupom a kňazmi Božiemu ľudu primerane vášmu úradu a podľa špecifických úloh, ktoré sú vám zverené.

48. Kňazský celibát je neoceniteľným Božím darom svojej Cirkvi, ktorý má byť tak na Východe, ako aj na Západe prijímaný s vďačnosťou, lebo predstavuje neustále prítomné prorocké znamenie. Pripomeňme tiež službu ženatých kňazov, ktorí tvoria dávnu súčasť východnej tradície. Chcel by som povzbudiť týchto kňazov, ktorí sú povolani k svätosti so svojimi rodinami vo vernom vykonávaní svojho úradu a zavše v náročných životných podmienkach. Všetkým znova pripomínam, že krása vášho kňazského života⁴⁴ bude prebúdzat nové povolania, o ktoré sa máte starať.

49. Povolanie mladého Samuela (porov. *1 Sam 3, 1 - 19*) nás učí, že ľudia potrebujú múdrych vodcov, ktorí im pomôžu rozpoznať Pánovu vôľu a veľkodušne nasledovať jeho volanie. Preto treba podporovať rozkvet povolani špeciálne zameranou pastoráciou. Je potrebná modlitebná podpora v rodine, vo farnosti, v cirkevných hnutiach a vzdelávacích inštitúciách. Ľudia, ktorí odpovedajú na Pánovo volanie, majú byť formovaní v špeciálnych vzdelávacích inštitúciách a sprevádzaní vhodnými formátormi, ktorí im budú príkladom. Tí ich majú vychovávať k modlitbe, spoločenstvu, svedectvu a misijnému povedomiu. Príslušné vzdelávacie programy sa majú dotknúť rozličných aspektov ľudského, duchovného, intelektuálneho a pastoračného života a majú múdro

zohľadniť rozdielne prostredia, pôvod, kultúrnu a cirkevnú príslušnosť.⁴⁵

50. Milí seminaristi, tak ako trstina nemôže rásť bez vody (porov. *Jób* 8, 11), tak ani vy nemôžete byť skutočnými budovateľmi spoločenstva a pravými svedkami viery bez toho, žeby ste boli zakorenení v Ježišovi Kristovi, bez ustavičného obracania sa k jeho Slovu, bez lásky k jeho Cirkvi a bez nezištnej lásky k bližnému. Aj dnes ste povolani žiť a budovať spoločenstvo ako odvážne žiarivé svedectvo. Posilňovanie viery Božieho ľudu bude závisieť aj od kvality vášho svedectva. Pozývam vás, aby ste sa berúc do úvahy vaše budúce poslanie ešte viac otvorili kultúrnej rozmanitosti vašich cirkví, napríklad učením sa cudzích jazykov a spoznávaním iných kultúr. Buďte tiež otvorení pre cirkevnú a ekumeickú rôznorodosť, ako aj pre medzináboženský dialóg. Pozorné čítanie môjho listu seminaristom vám v tom môže byť veľmi osožné.⁴⁶

Bohu zasvätený život

51. Mníšstvo vo svojich rozličných formách vzniklo na Blízkom východe a stálo pri zrode niektorých tamojších cirkví.⁴⁷ Mnisi a mníšky, venujúci svoj život modlitbe, posväcujúc hodiny dňa a noci a prinášajúc vo svojich modlitbách starosti a potreby Cirkvi a ľudstva, nech sú pre všetkých ustavičným pripomenutím dôležitosti modlitby

⁴⁵ Porov. KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU, *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* (19. marca 1985), 5 – 10.

⁴⁶ Porov. *List seminaristom* (18. októbra 2010): *AAS* 102 (2010), s. 793 – 798.

⁴⁷ Porov. JÁN PAVOL II., Apoštolský list *Oriente lumen* (2. mája 1995): *AAS* 87 (1995), s. 745 – 774.

v živote Cirkvi a v živote každého jedného veriaceho. Kláštory môžu byť tiež miestom, kde budú veriaci vovedení do modlitby.

52. Bohu zasvätený život - či už kontemplatívny alebo v službe apoštolátu - je prehĺbením krstného zasvätenia. Rehoľníci sa totiž usilujú o radikálnejšie nasledovanie Krista rehoľnými sľubmi podľa evanjeliových rád poslušnosti, čistoty a chudoby.⁴⁸ Bezvýhradné darovanie seba samého Pánovi a ich nezištná láska k všetkým ľuďom sú svedectvom o Bohu a skutočnými znakmi jeho lásky voči svetu. Prežívajúc to ako vzácny dar Ducha Svätého, je Bohu zasvätený život neoceniteľnou oporou pre život a pastoračnú činnosť Cirkvi.⁴⁹ Rehoľné spoločenstvá sa stanú prorockými znakmi spoločenstva vo svojich cirkvách a na celom svete, ak sú skutočne založené na Božom slove, bratskom spoločenstve a svedectve služby (porov. *Sk 2, 42*). V rehoľnom živote má byť spoločenstvo či kláštor privilegovaným miestom spojenia s Bohom a spoločenstvom s blížnym. Je miestom, na ktorom sa Bohu zasvätená osoba učí vždy znova začať u Krista,⁵⁰ byť verná svojmu poslaniu v modlitbe a rozjímaní a pre všetkých veriacich byť znamením večného života, ktorý začal už tu na zemi (porov. *1 Pt 4, 7*).

⁴⁸ Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil, Dogmatická konštitúcia o Cirkvi *Lumen gentium*, 44; Dekrét o obnove rehoľného života *Perfectae caritatis*, 5; JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata* (25. marca 1996), 14.30: *AAS* 88 (1996), s. 387 – 388. 403 – 404.

⁴⁹ Porov. *Propositio* 26.

⁵⁰ Porov. KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, *Znovu začať u Krista. Obnovený záväzok zasväteného života v treťom tisícročí*. (19. mája 2002): *Enchiridion Vaticanum* 21, č. 372 – 510.

53. Pozývam vás všetkých, ktorí ste na Blízkom východe povolani k *nasledovaniu Krista* v rehoľnom živote, aby ste sa ustavične dávali zväzdať Božím slovom ako prorok Jeremiáš a aby ste si ho udržiavali vo svojich srdciach ako spaľujúci oheň (porov. *Jer 20, 7 - 9*). To je dôvod existencie; podstata, jediný a objektívny orientačný bod vášho zasvätenia. Božie slovo je pravda. Ak ho počúvate, posväcuje vaše duše tým, že sa navzájom úprimne milujete ako bratia a sestry (porov. *1 Pt 1, 22*). Bez ohľadu na kánonický status vášho inštitútu, buďte pripravení - v duchu spoločenstva - spolupracovať s biskupom v pastoračných a misijných aktivitách. Rehoľný život je osobným spojením s Kristom ako hlavou tela (porov. *Kol 1, 18; Ef 4, 15*) a odzrkadľuje nerozlučné puto medzi Kristom a jeho Cirkvou. V tomto zmysle teda podporujte rodiny v ich kresťanskom povolaní a povzbudzujte farnosti, aby sa otvorili pre rozličné kňazské a rehoľné povolania. To prispieva v miestnej cirkvi k posilňovaniu života spoločenstva na svedectvo.⁵¹ Nech vás neunaví odpovedať na otázky mužov a žien našej doby; ukazujte im cestu a hlboký zmysel ľudského bytia.

54. Chcel by som ešte upriamiť pozornosť na niečo, čo sa netýka len Bohu zasvätených osôb, ale všetkých členov katolíckych východných cirkví. Ide o evanjeliové rady, ktoré sú zvlášť charakteristické pre kláštorný život. Táto forma náboženského života zohrala rozhodujúcu úlohu v začiatkoch mnohých cirkví *sui iuris*, a tak je to naďalej aj dnes. Zdá sa mi, že je vhodné, dlho a starostlivo uvažovať o evanjeliových radách - poslušnosti, čistote a chudobe,

⁵¹ Porov. KONGREGÁCIA PRE REHOĽNÍKOV A SEKULÁRNE INŠTITÚTY/KONGREGÁCIA PRE BISKUPOV, Smernice pre vzájomné vzťahy medzi biskupmi a rehoľníkmi v Cirkvi *Mutuae relationes* (19. mája 1978), 52 - 65: *AAS* 70 (1978), s. 500 - 505. O postavení mníchov v katolíckych východných cirkvách pozri *Kódex kánonov východných cirkví*, kán. 410 - 572.

aby sa dnes znova objavila ich krása, sila ich svedectva a ich pastoračný rozmer. O vnútornej obnove veriacich, spoločenstva veriacich a celej Cirkvi možno hovoriť len vtedy, ak u človeka v súlade s povolaním každého jednotlivca existuje rozhodný a jasný návrat k *quaerere Deum*, hľadaniu Boha, čo nám pomáha definovať a žiť v pravde vzťah k Bohu, k blížnemu a k sebe samému. To sa zaiste týka cirkví *sui iuris*, a rovnako aj latinskej Cirkvi.

Laici

55. Krstom sú veriaci laici plne začlenení do Kristovho tela a majú podiel na poslaní univerzálnej Cirkvi.⁵² Ich účasť na živote a činnosti vnútri Cirkvi je trvalým duchovným prameňom, ktorý im umožňuje prekročiť hranice cirkevných štruktúr. Ako apoštoli vo svete premieňajú evanjelium, učenie viery a sociálnu náuku Cirkvi do konkrétnych skutkov.⁵³ Kresťania môžu a majú „ako plnohodnotní občania poskytnúť svoj prínos v duchu blahoslavenstiev a stať sa tvorcami pokoja a apoštolmi zmierenia na prospech celej spoločnosti“.⁵⁴

56. Pretože je vám vlastná svetská oblasť,⁵⁵ povzbudzujem vás, milí veriaci laici, aby ste posilňovali zväzky bratstva a spolupráce s ľuďmi dobrej vôle v úsilí

⁵² Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil, Dogmatická konštitúcia o Cirkvi *Lumen gentium*, 30 – 38; Dekrét o apoštoláte laikov *Apostolicam actuositatem*, 3; JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Christifideles laici* (30. decembra 1988): *AAS* 81 (1989), s. 393 – 521.

⁵³ Porov. JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Une espérance nouvelle pour le Liban* (10. mája 1997), 45. 103: *AAS* 89 (1997), s. 350 – 352. 400; *Propositio* 24.

⁵⁴ BENEDIKT XVI., *Homília počas eucharistickej slávnosti na záver Mimoriadneho zhromaždenia Biskupskej synody pre Blízky východ* (24. októbra 2010): *AAS* 102 (2010), s. 814.

⁵⁵ Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil, Dogmatická konštitúcia o Cirkvi *Lumen gentium*, 31.

o spoločné dobro, dobré spravovanie verejného majetku, náboženskú slobodu a rešpektovanie dôstojnosti každého človeka. Hoci je poslanie Cirkvi náročné v prostredí, kde výslovné ohlasovanie evanjelia naráža na prekážky alebo je znemožnené, nech je medzi pohanmi „vaše správanie vzorné, aby videli vaše dobré skutky a v deň navštívenia oslavovali Boha“ (1 Pt 2, 12). Nech vám záleží na tom, aby bol v súlade váš život a vaše každodenné konanie podľa vašej viery (porov. 1 Pt 3, 15)⁵⁶. Aby vaše svedectvo naozaj prinášalo ovocie (porov. Mt 7, 16.20), žiadam vás, aby ste prekonávali rozpory a akékoľvek subjektívne interpretácie kresťanského života. Dbajte na to, aby ste neoddeľovali kresťanský život - s jeho hodnotami a požiadavkami - od života v rodine či v spoločnosti, v práci, politike a v kultúre, lebo všetky rôzne oblasti v živote laika sú súčasťou Božieho plánu.⁵⁷ Pozývam vás, aby ste boli z vôle Krista odvážni v istote, že ani súženie, ani úzkosť, ani prenasledovanie vás od neho nemôžu odlúčiť (porov. Rim 8, 35).

57. Na Blízkom východe sú laici zvyknutí udržiavať pravidelné bratské vzťahy s katolíckymi veriacimi rozličných patriarchálnych cirkví či s latinskou Cirkvou a navštevujú ich chrámy, najmä ak nemajú inú možnosť. K tejto obdivuhodnej skutočnosti, ktorá ukazuje autentický zážitok spoločenstva, je potrebné dodať, že v rámci jedného územia sa prelínajú rôzne cirkevné jurisdikcie, čo prináša ovocie. V tomto konkrétnom bode je Cirkev na Blízkom východe príkladom pre ostatné miestne cirkvi na celom

⁵⁶ Porov. *Propositio* 30.

⁵⁷ Porov. JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Christifideles laici* (30. decembra 1988), 57 – 63: *AAS* 81 (1989), s. 506 – 518.

svete. Blízky východ je tak akosi laboratóriom, v ktorom sa už anticipuje budúcnosť cirkevnej situácie. Táto príkladnosť vyžadujúca si zdokonaľovanie a neprestajné očisťovanie sa vzťahuje aj na skúsenosti v oblasti ekumenizmu na miestnej úrovni.

Rodina

58. Rodina, božská inštitúcia založená na manželstve, tak ako to chcel samotný Stvoriteľ (porov. Gn 2, 18 - 24; Mt 19, 5), je dnes vystavená mnohým nebezpečenstvám. Najmä kresťanská rodina je viac než inokedy konfrontovaná s otázkou vlastnej identity. Základné vlastnosti sviatostného manželstva - jednota a nerozlučnosť (porov. Mt 19, 6) - a kresťanský model rodiny, sexuality a lásky sú v týchto dňoch niektorými veriacimi, ak aj nie spochybňované, prinajmenšom nepochopené. Existuje pokušenie prijať pod vplyvom určitej v súčasnosti celosvetovo rozšírenej kultúry modely, ktoré sú v rozpore s evanjeliom. Manželská láska je trvalou zmluvou medzi Bohom a jeho ľudom plne spečatenou obetou na kríži. Jej charakter vzájomného sebadarovania až po umučenie na smrť je zrejmé v niektorých východných cirkvách, keď sa počas svadobného obradu, ktorý sa plným právom nazýva „korunovačná slávnosť“, prijímajú snúbenci navzájom ako „koruna“. Manželská láska nie je dielom okamihu, ale je celoživotným projektom vyžadujúcim si trpezlivosť. Kresťanská rodina, ktorá je povolaná žiť každodenne lásku v Kristovi, je privilegovaným nástrojom prítomnosti a poslania Cirkvi vo svete. Ako taká potrebuje

pastoračné sprevádzanie⁵⁸ a podporu vo svojich problémoch a ťažkostiach najmä tam, kde sa pevné spoločenské, rodinné či náboženské body oslabujú alebo vytrácajú.⁵⁹

59. Kresťanské rodiny na Blízkom východe, pozývam vás ustavične sa obnovovať prostredníctvom sily Božieho slova a sviatostí, aby ste sa tak ešte viac stávali domácou cirkvou, ktorá je miestom výchovy k modlitbe a viere, a ktorá je semenišťom povolání, prirodzenou školou čnosti a morálnych hodnôt; živou základnou bunkou spoločnosti. Neustále hľadte na nazaretskú Svätú rodinu,⁶⁰ ktorá mala radosť z prijímania života a vyjadrovala svoju zbožnosť dodržiavaním zákona a náboženských zvykov svojej doby (porov. *Lk* 2, 22 - 24.41). Pozrite na túto rodinu, ktorá bola vystavená skúške, keď sa stratilo Dieťa Ježiš; zažívala bolesť prenasledovania a emigrácie, ako aj ťažkú každodennú prácu (porov. *Mt* 2, 13n; *Lk* 2, 41n). Pomôžte svojim deťom rásť v múdrosti a milosti pred Bohom a ľuďmi (porov. *Lk* 2, 52); učte ich dôverovať Bohu Otcovi, napodobňovať Krista a nechať sa viesť Duchom Svätým.

60. Po týchto úvahách o spoločnej dôstojnosti a povolání muža a ženy v manželstve upriamujem svoje myšlienky s mimoriadnou pozornosťou na ženy na Blízkom východe. Prvá správa o stvorení ukazuje na ontologickú rovnosť muža a ženy (porov. *Gn* 1, 27 - 29). Táto rovnosť bola narušená

⁵⁸ Porov. *tamže*, Apoštolská exhortácia o úlohách kresťanskej rodiny v dnešnom svete *Familiaris consortio* (22. novembra 1981): *AAS* 74 (1982), s. 81 - 191; SVÄTÁ STOLICA, *Charta práv rodiny* (22. októbra 1983), Vatikán 1983; JÁN PAVOL II., *List rodinám* (2. februára 1994): *AAS* 86 (1994), s. 868 - 925; PÁPEŽSKÁ RADA *IUSTITIA ET PAX, Kompendium sociálnej náuky Cirkvi*, č. 209 - 254.

⁵⁹ Porov. *Propositio* 35.

⁶⁰ Porov. BENEDIKT XVI., *Homília počas omše na Hore skazy, Nazaret* (14. mája 2009): *AAS* 101 (2009), s. 478 - 482.

následkami hriechu (porov. Gn 3, 16; Mt 19, 4). Prekonať toto dedičstvo, ktoré je ovocím hriechu, je povinnosťou každého človeka, muža či ženy.⁶¹ Chcem uistiť všetky ženy, že Katolícka cirkev verná Božiemu plánu podporuje osobnú dôstojnosť ženy a jej rovnosť s mužom vzhľadom na rozličné formy diskriminácie, ktorým sú vystavené len preto, že sú ženy.⁶² Takéto konanie vážne ubližuje životu spoločenstva a svedectvu. Veľmi sa dotýka nielen ženy, ale predovšetkým Boha, Stvoriteľa. Uznávajúc ich prirodzenú citlivosť pre lásku a ochranu ľudského života a chrániac ich špecifický prínos vo výchove, zdravotnej starostlivosti, dobročinnnej práci a apoštolskom živote, som presvedčený, že ženy by mali byť ešte väčšmi zapájané do verejného a cirkevného života a mali by doň ešte viac prenikať.⁶³ Svojím osobitným prínosom prispievajú k budovaniu bratskejšieho spoločenstva a Cirkvi, ktorej krása bude zjavnejšia v skutočnom spoločenstve medzi pokrstenými.

61. Okrem toho je potrebné, aby v právnych sporoch, kde proti sebe stoja muž a žena, najmä v manželských otázkach, mal hlas ženy rovnako ako hlas muža plný rešpekt a aby sa zobral do úvahy, aby sa tak skoncovalo s určitou nespravodlivosťou. V tomto zmysle je potrebné podporovať lepšie a spravodlivejšie uplatňovanie cirkevného práva. Cirkevná justícia musí byť príkladom na všetkých stupňoch a vo všetkých oblastiach, ktorých sa dotýka. Je nevyhnutné zabezpečiť, aby právne spory v manželských otázkach

⁶¹ Porov. JÁN PAVOL II., Apoštolský list *Mulieris dignitatem* (15. augusta 1988), 10: AAS 80 (1988), s. 1676–1677.

⁶² Porov. *tamže*, Posynodálna apoštolská exhortácia *Christifideles laici* (30. decembra 1988), 49: AAS 81 (1989), s. 487.

⁶³ Porov. *tamže*, Posynodálna apoštolská exhortácia *Une espérance nouvelle pour le Liban* (10. mája 1997), 50: AAS 89 (1997), s. 355; *Záverčné posolstvo* (22. októbra 2010), 4.4: *L'Osservatore Romano* (dt.), roč. 40 (2010), č. 44 (5. novembra 2010), s. 14; porov. *Propositio* 27.

nevedli k odpadu od viery. Okrem toho by kresťania v krajinách regiónu mali mať možnosť uplatňovať svoje právo v oblasti manželstva a v iných otázkach, a to bez obmedzení.

Mládež a deti

62. S otcovskou starostlivosťou pozdravujem všetky deti a mládež Cirkvi na Blízkom východe. Myslím na mladých, ktorí hľadajú trvalý ľudský a kresťanský zmysel svojho života. Nezabúdam ani na tých, ktorí sa v období svojej mladosti čoraz viac vzdalujú od Cirkvi, čo vedie k upusteniu od praktizovania náboženstva.

63. Pozývam vás, drahí mladí, aby ste v sile modlitby neprestajne pestovali ozajstné priateľstvo s Ježišom (porov. *Jn* 15, 13 - 15). Čím bude pevnejšie, tým viac vám bude slúžiť ako maják a ochráni vás pred omylmi mladosti (porov. *Ž* 25, 7). Osobná modlitba sa upevní pravidelným prijímaním sviatostí, ktoré umožňujú skutočné stretnutie s Bohom a s bratmi a sestrami v Cirkvi. Nebojte sa ani sa nehanbite svedčiť o priateľstve s Ježišom v kruhu rodiny či na verejnosti. Pritom vždy rešpektujte ostatných veriacich, Židov a moslimov, s ktorými zdieľame vieru v Boha, Stvoriteľa neba a zeme, a tiež vznešené ľudské a duchovné ideály. Nemajte strach a nehanbite sa byť kresťanmi. Váš vzťah s Ježišom vám pomôže bezvýhradne spolupracovať s vašimi spoluobčanmi, bez ohľadu na ich vierovyznanie; budovať budúcnosť vašich krajín na ľudskej dôstojnosti, ktorá je prameňom a základom slobody, rovnosti a pokoja

v spravodlivosti. V láske ku Kristovi a k jeho Cirkvi budete múdro odlišovať hodnoty modernej kultúry, potrebné na vašu plnú realizáciu, od zla, ktoré pomaly otrávi váš život. Snažte sa, aby ste sa nedali zviest' materializmom či určitými sociálnymi sieťami, ktorých neuvážené používanie môže viesť k narušeniu pravej podstaty ľudských vzťahov. Cirkev na Blízkom východe sa veľmi spolieha na vaše modlitby, nadšenie, vašu kreativitu, vaše schopnosti a plné odhodlanie v službe pre Krista, Cirkev, spoločnosť a najmä pre vašich rovesníkov.⁶⁴ Neváhajte sa zúčastniť každej iniciatívy, ktorá vám pomôže posilniť vašu vieru a reagovať na Pánovo mimoriadne volanie, ktorým vás oslovuje. Neváhajte tiež nasledovať Kristovo volanie a vybrať si kňazský, Bohu zasvätený či misijný život.

64. Drahé deti, teraz sa obraciam na vás. Je potrebné, aby som vám pripomenul, že na ceste s Pánom máte preukazovať svojim rodičom mimoriadnu úctu (porov. *Ex* 20, 12; *Dt* 5, 16)? Sú vašimi vychovávateľmi vo viere. Boh vás zveril im ako nesmierny dar pre svet, aby sa starali o vaše zdravie, vašu ľudskú a kresťanskú výchovu a o vašu rozumovú formáciu. Zo strany rodičov, vychovávateľov, vyučujúcich a verejných inštitúcií vyplýva povinnosť rešpektovať práva detí od počatia.⁶⁵ Pokiaľ ide o vás, drahé deti, učte sa už teraz poslušnosti voči Bohu a to tým, že budete poslušní voči svojim rodičom, ako bol aj Ježiš ako dieťa (porov. *Lk* 2, 51). Učte sa tiež, v rodine, v škole a všade žiť ako kresťania. Pán na vás nezabudne (porov. *Iz* 49, 15). Je vždy na vašej strane a chce, aby ste bdelo, odvážne a priateľsky kráčali s ním (porov. *Tob* 6, 2). Za každých okolností

⁶⁴ Porov. *Propositio* 36.

⁶⁵ Porov. *Propositio* 27.

chváľte Pána Boha; proste ho, aby vás viedol na cestách a aby sa vám vydarilo, čo budete robiť a čo si naplánujete. Vždy pamätajte na jeho príkazy a nedovoľte, aby sa vám vytratili zo srdca (porov. *Tob 4, 19*).

65. Ešte raz by som chcel zdôrazniť, že vzdelávanie detí a mládeže má mimoriadny význam. Kresťanská rodina je prirodzeným prostredím detí a mládeže pre rast vo viere, je ich prvou školou katechézy. V týchto nepokojných časoch nie je jednoduché vychovávať dieťa či mladého človeka. Táto nezastupiteľná úloha je ešte zložitejšia, vzhľadom na mimoriadnu sociálno-politickú a náboženskú situáciu v regióne. Preto chcem rodičov uistiť o svojej podpore a modlitbách. Je dôležité, aby dieťa vyrastalo v úplnej rodine, ktorá žije svoju vieru jednoducho a presvedčivo. Je dôležité, aby deti a mládež videli svojich rodičov modliť sa. Je dôležité, aby chodili so svojimi rodičmi do kostola a aby videli a chápali, že ich rodičia milujú Boha a túžia ho ešte lepšie spoznať. Rovnako je dôležité, aby deti a mládež videli lásku rodičov voči ľuďom v núdzi. Tak pochopia, že je dobré a krásne milovať Boha, budú radi v Cirkvi a budú na to hrdí, lebo oni sami vnútorne pochopia a osobne zažijú, kto je pevnou skalou, na ktorej môžu stavať svoj život (porov. *Mt 7, 24 - 27; Lk 6, 48*). Deťom a mladým, ktorí nemajú túto príležitosť, želám, aby na svojej ceste stretli pravých svedkov, ktorí im pomôžu stretnúť Krista a objaviť radosť z jeho nasledovania.

Tretia časť

„My však ohlasujeme ukrižovaného Krista... Božiu moc a Božiu múdrosť“ (1 Kor 1, 23 - 24).

66. Kresťanské svedectvo, ako prvá forma misie, patrí k pôvodnému povolaniu Cirkvi a je napĺňané vo vernosti príkazu Pána Ježiša: *„Budete mi svedkami v Jeruzaleme i v celej Judei aj v Samárii a až po samý kraj zeme“ (Sk 1, 8)*. Pri ohlasovaní Krista ukrižovaného a zmŕtvychvstalého (porov. *Sk 2, 23 - 24*), sa stáva Cirkev stále viac tým, čím už je vo svojej podstate a vo svojom povolaní: sviatosťou spoločenstva a zmierenia s Bohom a s ľuďmi.⁶⁶ Spoločenstvo a svedectvo o Kristovi sú dvomi aspektmi jednej a tej istej skutočnosti, lebo tak jedno, ako aj druhé čerpajú z toho istého prameňa, z Najsvätejšej Trojice a spočívajú na tých istých základoch: na Božom slove a na sviatostiach.

67. Tieto sú posilou pre ostatné bohoslužobné úkony a robia ich autentickými rovnako ako zbožná prax ľudovej zbožnosti. Posilnenie v duchovnom živote so sebou prináša rast v láske a prirodzene vedie k svedectvu. Kresťan je predovšetkým svedkom. A svedectvo si nevyžaduje len kresťanskú formáciu zodpovedajúcu chápaniu vieroučných právd, ale tiež zosúladenie života s touto vierou, aby sme boli schopní reagovať na potreby našich súčasníkov.

Božie slovo, duša a prameň spoločenstva a svedectva

68. „Vytrvalo sa zúčastňovali na učení apoštolov“ (Sk 2, 42). Týmito slovami vytvára svätý Lukáš z prvého spoločenstva prototyp apoštolskej Cirkvi, teda Cirkvi, ktorá je založená na apoštoloch, ktorých si vyvolil Ježiš a na ich učení. Hlavným poslaním Cirkvi, ktoré prijala od samotného Krista, je zachovávať nedotknuteľný apoštolský poklad viery (porov. 1 Tim 6, 20), ktorá je základom jej jednoty, a túto vieru ohlasovať celému svetu. Učenie apoštolov zreteľne predstavilo vzťah Cirkvi k spisom Starej zmluvy, ktorý sa naplnil v osobe Ježiša Krista (porov. Lk 24, 44 - 53).

69. Meditácia nad tajomstvom Cirkvi ako spoločenstva a svedectva vo svetle týchto spisov, veľkej knihy zmluvy medzi Bohom a jeho ľudom (porov. Ex 24, 7), nás vedie k poznaniu Boha ako „svetla na našej ceste“ (porov. Ž 119, 105), ktoré nedovolí, aby „sa noha zachvela“ (Ž 121, 3).⁶⁷ Nech sa veriaci ako dedičia tejto zmluvy vždy usilujú hľadať pravdu v celom Písme inšpirovanom Bohom (porov. 2 Tim 3, 16 - 17). Ono nie je predmetom historického záujmu, ale „dielom Ducha Svätého, v ktorom počujeme hlas Pána a môžeme zakúšať jeho prítomnosť v dejinách“,⁶⁸ v našich ľudských dejinách.

70. Exegetické školy v Alexandrii, Antiochii, Edese či Nisibise prispeli v 4. a 5. storočí významnou mierou k pochopeniu a dogmatickej formulácii kresťanského mystéria.⁶⁹ Celá Cirkev im je za to vďačná. Stúpenci

⁶⁷ Porov. BENEDIKT XVI., Posynodálna apoštolská exhortácia *Verbum Domini* (30. septembra 2010), 24: AAS 102 (2010), s. 704.

⁶⁸ *Tamže*, 19: AAS 102 (2010), s. 701.

⁶⁹ Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil, Dekrét o ekumenizme *Unitatis redintegratio*, 14.

rozličných prúdov textovej interpretácie sa zhodli na tradičných princípoch výkladu, ktoré sú zvyčajne akceptované cirkvami Východu aj Západu. Najdôležitejšia je viera, že Ježiš Kristus zosobňuje vnútornú jednotu oboch zmlúv a teda aj jednotu Božieho plánu spásy v dejinách (porov. *Mt* 5, 17). Učeníci začali chápať túto jednotu až po zmŕtvychvstaní, potom ako bol Ježiš oslávený (porov. *Jn* 12, 16). Ďalšou zásadou je vernosť voči typologickému vysvetlovaniu textu Biblie, podľa ktorej určité skutočnosti Starého zákona sú prefiguráciou, predobrazom (typ a podoba) skutočnosti Nového zákona v Ježišovi Kristovi, ktorý je tak kľúčom k pochopeniu celej Biblie (porov. *1 Kor* 15, 22.45 - 47; *Hebr* 8, 6 - 7). Liturgické a duchovné texty Cirkvi dosvedčujú platnosť týchto dvoch princípov výkladu, ktoré vytvárajú štruktúru cirkevného slávenia Božieho slova a podnecujú kresťanské svedectvo. Druhý vatikánsky koncil ďalej objasnil, že nato, aby sa zistil pravý zmysel posvätných textov, treba venovať nemenšiu pozornosť i obsahu a jednote celého Písma a brať zreteľ na živú tradíciu celej Cirkvi a na analógiu viery.⁷⁰ Z pohľadu cirkevného prístupu k Biblii je veľmi potrebné jednak individuálne čítanie posynodálnej apoštolskej exhortácie *Verbum Domini*, ako aj jej čítanie v skupine.

71. Prítomnosť kresťanov v biblických krajinách Blízkeho východu predstavuje oveľa viac než len sociologický faktor či púhy ekonomický a kultúrny úspech. Ak sa znovu objaví pôvodná inšpirácia vydajúc sa po stopách prvých učeníkov, ktorých si vyvolil Ježiš, aby boli pri ňom ako jeho priatelia a ktorých vyslal ohlasovať (porov. *Mk* 3, 14), získa prítomnosť kresťanov nový elán. Aby bolo Božie slovo

dušou a základom kresťanského života, je potrebné podporovať šírenie Biblie v rodinách, denné čítanie a meditáciu nad Božím slovom (*lectio divina*). Je potrebné vhodným spôsobom vytvárať podmienky na pravý bibilický apoštolát.

72. Moderné komunikačné prostriedky môžu byť vhodným nástrojom ohlasovania Božieho slova a môžu podporovať jeho čítanie a rozjímanie o ňom. Jednoduché a dostupné spôsoby vysvetľovania Biblie pomôžu rozptýliť mnohé predsudky či mylné predstavy, ktoré sa stávajú zdrojom zbytočných a hanebných sporov.⁷¹ V tejto súvislosti by bolo rozumné vysvetliť, že je potrebné rozlišovať medzi *inšpiráciou* a *zjavením*, lebo nejasnosť týchto dvoch pojmov vedie k falošnej predstave chápania posvätných textov, čo neostane bez následkov na medzináboženský dialóg do budúcnosti. Tieto komunikačné prostriedky môžu byť tiež nápomocné pri šírení učenia Cirkvi.

73. Na dosiahnutie týchto cieľov je nutné podporovať už existujúce komunikačné prostriedky alebo rozvoj nových vhodných štruktúr. Vzdelávanie odborníkov v tomto kľúčovom odvetví je dôležité nielen z technického hľadiska, ale tiež z hľadiska doktríny a etiky, ktoré sú čoraz naliehavšie, najmä čo sa týka evanjelizácie.

74. Avšak bez ohľadu na priestor, ktorý zaberajú dané masovokomunikačné prostriedky, nemôžu byť náhradou za meditáciu nad Božím slovom, osobným osvojením si ho a aplikáciou pri odpovediach na otázky veriacich. To

⁷¹

Porov. *Propositio* 2.

povedie k dôvernému poznaniu Písma; k túžbe po hlbšej spiritualite a väčšiemu zapojeniu sa do apoštolátu a misijnej služby.⁷² V závislosti od pastoračných podmienok každej jednej krajiny v rámci regiónu by sa mohol prípadne vyhlásiť *Rok Biblie*, a ak by to bolo vhodné, mohol by po ňom nasledovať každoročne *Týždeň Biblie*.⁷³

Liturgia a sviatostný život

75. Počas celých dejín bola liturgia pre veriacich Blízkeho východu základným prvkom duchovnej jednoty a spoločenstva. Liturgia je naozaj krásnym svedectvom toho, ako sa apoštolská tradícia zachovávala a rozvíjala v osobitých tradíciách cirkví Východu a Západu. Obnova liturgických textov a slávení tam, kde je to potrebné, by umožnila veriacim lepšie si osvojiť tradíciu ako aj biblické, patristické, teologické a duchovné bohatstvo⁷⁴ liturgií v skúsenosti mystéria, do ktorého sú vovádzaní. Takéto konanie treba samozrejme uskutočňovať pokiaľ možno v spolupráci s cirkvami, ktoré nie sú v plnom spoločenstve, ale ktoré sú tiež spoludedičmi tých istých liturgických tradícií. Požadovaná liturgická obnova musí byť založená na Božom slove, na tradícii vlastnej každej cirkvi a na nových kresťanských poznatkoch v oblastiach teológie a antropológie. Ak sa kresťania presvedčia, že sviatostný život ich vovádza hlboko do nového života v Kristovi

⁷² Porov. *tamže*

⁷³ Porov. *Propositio* 3.

⁷⁴ Porov. *Propositio* 39.

(porov. *Rim 6, 1 - 6; 2 Kor 5, 17*), ktorý je prameňom spoločenstva a svedectva, prinesie to ovocie.

76. Tam je zásadná súvislosť medzi liturgiou, ktorá je prameňom a vrcholom života Cirkvi založenej na jednote episkopátu a univerzálnej Cirkvi a medzi Petrovou službou, ktorá zachováva túto jednotu. Liturgia vyjadruje túto skutočnosť, a to najmä pri slávení Eucharistie, ktorá sa slávi nielen v jednote s biskupom, ale v prvom rade s pápežom, zborom biskupov, všetkým duchovenstvom a s celým Božím ľudom.

77. Skrze sviatosť krstu, ktorá sa vysluhuje v mene Najsvätejšej Trojice, vstupujeme do spoločenstva s Otcom, Synom a Duchom Svätým a pripodobňujeme sa ku Kristovi, aby sme mohli žiť nový život (porov. *Rim 6, 11 - 14; Kol 2, 12*); život viery a obrátenia (porov. *Mk 16, 15 - 16; Sk 2, 38*). Krstom sme tiež pripojení ku Kristovmu telu, Cirkvi, ktorá je prvotinou a predobrazom ľudstva zmiereného s Kristom (porov. *2 Kor 5, 19*). Keďže pokrstení tvoria spoločenstvo s Bohom, sú povolaní, tu a teraz žiť vzájomne v bratskom spoločenstve a rozvíjať s ostatnými členmi ľudskej rodiny pravú solidaritu bez diskriminácie napr. na základe etnického pôvodu či náboženstva. V tejto súvislosti je potrebné dbať o to, aby sa sviatostná príprava mladých ľudí a dospelých vykonávala čo najdôkladnejšie a aby dostatočne dlho trvala.

78. Katolícka cirkev považuje platne vysluhovaný krst za „sviatostné puto jednoty jestvujúce medzi všetkými, ktorí

boli krstom znovuzrození".⁷⁵ Kiežby čo najskôr prišlo k ekumenickej dohode o vzájomnom uznaní krstu medzi Katolíckou cirkvou a cirkvami, s ktorými vedie teologický dialóg, aby sa tak mohlo obnoviť plné spoločenstvo v apoštolskej viere. Od toho čiastočne závisí hodnovernosť kresťanského posolstva a svedectva na Blízkom východe.

79. Eucharistia, v ktorej Cirkev slávi veľké tajomstvo smrti a zmŕtvychvstania Ježiša Krista pre spásu mnohých, je základom kresťanského spoločenstva a vedie k jeho plnosti. Svätý Pavol ju pozdvihol úžasným spôsobom na ekleziologický princíp, keď povedal: „Keďže je **jeden** chlieb, my mnohí sme **jedno** telo, lebo všetci máme podiel na jednom chlebe“ (1 Kor 10, 17). Pretože Kristova Cirkev trpí vo svojom poslaní drámou rozdelenia a odlúčenia a neželá si, aby to bolo pre jej členov na ich vlastné odsúdenie (porov 1 Kor 11, 17 - 34), úpenlivo dúfa, že sa blíži deň, keď budú môcť všetci kresťania konečne mať spoločne účasť na jednom chlebe v jednote jediného tela.

80. Pri slávení Eucharistie Cirkev tiež každodenne prežíva spoločenstvo svojich členov ako každodenné svedectvo v spoločnosti; táto skúsenosť predstavuje zásadný rozmer kresťanskej nádeje. Cirkev si čoraz viac uvedomuje svoju vnútornú jednotu eschatologickej nádeje a angažovania sa vo svete, ak si pripomína celý poriadok spásy - od vtelenia až po druhý Kristov príchod. Tomuto názoru by sa mohla venovať ešte väčšia pozornosť v čase, keď sa oslabuje eschatologický rozmer viery a keď kresťanský význam dejín ako cesty k naplneniu v Bohu sa umenšuje na úkor projektov

obmedzených iba na ľudský horizont. Ako pútnici na ceste k Bohu a nasledujúc nespočetný počet pustovníkov a mníchov, ktorí hľadali absolútne, budú môcť najst' kresťania na Blízkom východe silu v Eucharistii a svetlo potrebné na svedectvo o evanjeliu, hoci to často znamená íst' proti prúdu a byť konfrontovaní s množstvom prekážok. Budú sa spoliehať na príhovor spravodlivých, svätých, mučeníkov a vyznávačov, ako aj všetkých tých, ktorí boli v obľube u Pána, ako ich ospevujú naše liturgie Východu i Západu.

81. Sviatosť pokánia a zmierenia, v ktorej obnovu pri chápaní a praktizovaní medzi veriacimi dúfam spolu so všetkými synodálnymi otcami, je pozvaním na obrátenie srdca.⁷⁶ Kristus naozaj jasne hovorí: „*Keď teda prinášaš dar na oltár... choď sa najprv zmieriť so svojim bratom*“ (Mt 5, 23 - 24). Sviatosťné obrátenie je darom, ktorý si vyžaduje, aby bol lepšie prijímaný a praktizovaný. Zaiste sú v sviatosti odpustenia a zmierenia odpustené hriechy, ale táto sviatosť tiež prináša uzdravenie. Jej častejšie prijímanie podporí dozaista formovanie svedomia a zmierenie a zároveň pomôže prekonávať rozličné obavy a bojovať s násilím. Lebo sám Boh darúva pravý pokoj (porov. Jn 14, 27). Zohľadňujúc túto skutočnosť nabádam duchovných pastierov a im zverených veriacich, aby si ustavične očisťovali osobné a kolektívne svedomie a aby sa vzájomným rešpektovaním a spoluprácou s ľuďmi dobrej vôle oslobodili od myslenia v predsudkoch. Rovnako nalieham, aby podporovali všetky iniciatívy vedúce k pokoju a zmiereniu, dokonca aj uprostred prenasledovania, aby sa tak stávali pravými učeníkmi Krista v duchu blahoslavenstiev (porov. Mt 5, 3 - 12). Je potrebné, aby sa „spravodlivý život“

kresťanov (porov. *1 Pt 3, 16*) stal svojím príkladom „kvasom“, ktorý premení celé ľudstvo (porov. *Lk 13, 20 - 21*), lebo je založený na Kristovi, ktorý pozýva k dokonalosti (porov. *Mt 5, 48; Jak 1, 4; 1 Pt 1, 16*).

Modlitba a púte

82. Na mimoriadnom zhromaždení Biskupskej synody pre Blízky východ sa zdôraznila nevyhnutnosť modlitby v živote Cirkvi, aby sa dala premieňať svojím Pánom a aby každý veriaci dovolil, aby v ňom žil Kristus (porov. *Gal 2, 20*). Ako totiž ukázal samotný Ježiš, keď sa utiahol, aby sa modlil v rozhodujúcich okamihoch svojho života, účinnosť misijného ohlasovania a teda aj svedectva pramení v modlitbe. Ak sa veriaci otvorí pôsobeniu Ducha Svätého, preniká do sveta skrze jeho osobnú a spoločnú modlitbu bohatstvo lásky a svetlo nádeje, ktoré v sebe nosí (porov. *Rim 5, 5*). Nech rastie túžba po modlitbe u pastierov Božieho ľudu a veriacich tak, aby ich rozjímanie o Kristovej tvári bolo čoraz viac podnetom pre ich svedectvo a skutky! Ježiš odporúčal svojim učeníkom, aby sa bez prestania modlili a aby nestrácali odvahu (porov. *Lk 18, 1*). Bolestivé situácie spôsobené ľudským sebecťvom, nespravodlivosťou a túžbou po moci, môžu viesť k ochabnutosti a skleslosti. Preto Ježiš odporúča vytrvalo sa modliť. Takáto modlitba je opravdivým stánkom stretnutia (porov. *Ex 40, 34*), privilegovaným miestom spoločenstva medzi Bohom a s ľuďmi. Nezabúdajme na význam mena dieťaťa, ktorého narodenie ohlásil Izaiáš a ktorý prináša spásu: Emanuel, „Boh s nami“ (porov. *Iz 7, 14; Mt 1, 23*). Ježiš je náš Emanuel, pravý Boh s nami. Vrúcne ho vzývajte!

83. Blízky východ sa ako krajina biblického Zjavenia čoskoro stal prvovradým cieľom púti mnohých kresťanov z celého sveta, ktorí prichádzali, aby sa upevnili vo viere a aby zakúsili hlboký duchovný zážitok. Vtedy šlo o kajúcu cestu, ktorá vyjadrovala skutočný smäd po Bohu. Dnešné biblické púte sa musia vrátiť k tomuto počiatočnému vnútornému postoju. Ak sa púť k svätým a apoštolským miestam koná v duchu pokánia a obrátenia a hľadajúc Boha v stopách historického Krista a apoštolov a ak je prežívaná vo viere a vnútornej hĺbke, môže byť *nasledovaním Krista*. Ďalej tiež sprostredkúva veriacim silný vizuálny zážitok z bohatstva biblických dejín, čo im viditeľne ukazuje veľké okamihy poriadku spásy. K biblickým púťam treba tiež zahrnúť púte k svätyniam mučeníkov a svätých, v ktorých si Cirkev uctieva Krista, prameň ich mučeníctva a svätosti.

84. Iste, Cirkev žije bdelo a s istotou očakávajúc konečný príchod Ženícha (porov. *Mt 25, 1 - 13*). Nasledujúc svojho Majstra, pripomína, že pravé klaňanie sa Bohu je v Duchu a pravde, a nie je obmedzené na nejaké posvätné miesto, bez ohľadu na jeho symbolický či náboženský význam, ktorý má v mysliach veriacich (porov. *Jn 4, 21.23*). Predsa však pociťuje Cirkev a v nej každý pokrstený oprávnenú potrebu návratu k prameňom. Na miestach, kde sa odohrali udalosti spásy, môže každý pútnik vykročiť na cestu obrátenia k svojmu Pánovi a získať nové sily. Dúfam, že veriaci na Blízkom východe môžu sami putovať na tieto miesta posvätené samotným Pánom a že majú neobmedzene voľný prístup k svätým miestam. Okrem toho môžu byť púte na tieto miesta pre kresťanov, ktorí nie sú východnej tradície príležitosťou na objavenie liturgického a duchovného bohatstva východných

cirkví. Môžu tiež napomôcť k podpore a povzbudeniu kresťanských spoločenstiev, aby vytrvali vo vernosti a odvahe v týchto požehnaných krajinách.

Evanjelizácia a láska k blížnemu: poslanie Cirkvi

85. Odovzdávanie kresťanskej viery je hlavným poslaním Cirkvi. Aby bolo možné lepšie reagovať na výzvy dnešného sveta, pozval som všetkých veriacich Cirkvi k novej evanjelizácii. Ak má prinášať ovocie, musí zostať verná viere v Ježiša Krista. „Beda mi, keby som evanjelium nehlásal“ (1 Kor 9, 16), zvolal svätý Pavol. V meniacej sa súčasnej situácii sa táto nová evanjelizácia usiluje o to, aby si boli všetci veriaci vedomí, že svedectvo ich života⁷⁷ dáva ich slovu silu, ak sa odvážia otvorene a odvážne hovoriť o Bohu, aby zvestovali radostnú zvesť o spáse. Katolícka cirkev na Blízkom východe je povolaná spolu s univerzálnou Cirkvou, aby sa aktívne podieľala na tejto evanjelizácii, pričom je potrebné, aby starostlivo zohľadnila kultúrny a sociálny kontext a vedela rozpoznať jeho očakávania a obmedzenia. Ide predovšetkým o výzvu nanovo evanjelizovať seba samého skrze stretnutie s Kristom, výzvu adresovanú celému cirkevnému spoločenstvu a každému jej členovi. Lebo „napokon“ – ako pápež Pavol VI. pripomenul – „Kto prijal evanjelium, stáva sa nakoniec aj sám jeho ohlasovateľom. V tom spočíva dôkaz pravdivosti evanjelizácie. Je to akýsi skúšobný kameň. Nie je totiž možné, aby niekto prijal Božie slovo a uveril v Božie kráľovstvo a nestal by sa jeho svedkom a hlásateľom.“⁷⁸

⁷⁷ Porov. BENEDIKT XVI., Posynodálna apoštolská exhortácia *Verbum Domini* (30. septembra 2010), 97: AAS 102 (2010), s. 767 – 768.

⁷⁸ Apoštolský list *Evangelii nuntiandi* (8. decembra 1975), 24: AAS 68 (1976), s. 21.

86. Prehĺbenie teologického a pastoračného významu tejto evanjelizácie je dôležitou úlohou, aby sme sa podelili „o neoceniteľný dar, ktorý nám Boh dal tým, že nám umožnil podieľať sa na jeho živote.“⁷⁹ Takáto úvaha musí byť otvorená voči ekumenickému, ako aj náboženskému rozmeru, ktoré sú vnútornou súčasťou celkom osobitého povolania a poslania Katolíckej cirkvi na Blízkom východe.

87. Už niekoľko rokov sú na Blízkom východe prítomné cirkevné hnutia a nové spoločenstvá. Sú darom Ducha pre našu dobu. Ak nemá byť Duch uhašaný (porov. *1 Sol* 5, 19), je povinnosťou každého jednotlivca a spoločenstva dať svoje charizmy do služby na všeobecný úžitok (porov. *1 Kor* 12, 7). Katolícka cirkev na Blízkom východe sa teší zo svedectva viery a bratskej súdržnosti spoločenstiev, kde sa stretávajú kresťania rôznych cirkví bez chaosu či prozelytizmu. Povzbudzujem členov týchto hnutí a spoločenstiev, aby v jednote s miestnym biskupom a v súlade s pastoračnými predpismi, ako aj s ohľadom na dejiny, liturgiu, spiritualitu a kultúru miestnej cirkvi budovali spoločenstvo a boli svedkami pokoja, ktorý pochádza od Boha⁸⁰ Tak ukážu svoju veľkodušnú oddanosť, ako aj túžbu slúžiť miestnej i univerzálnej Cirkvi. Napokon ich úspešná integrácia poslúži ako znamenie spoločenstva v rôznorodosti a prispeje k novej evanjelizácii.

⁷⁹ BENEDIKT XVI., Apoštolský list motu proprio *Ubicumque et semper* (21. septembra 2010): *AAS* 102 (2010), s. 791.

⁸⁰ Porov. *Propositio* 17.

88. Ako dedič apoštolského nadšenia, ktorý niesol radostnú zvesť do vzdialených krajín, tak je tiež pozvaná každá z katolíckych cirkví, ktoré sú v súčasnosti na Blízkom východe, aby obnovila svojho misijného ducha a to formáciou a vysielaním mužov a žien, ktorí sú hrdí na svoju vieru v zomretého a zmŕtvychvstalého Krista a môžu smelo hlásať evanjelium tak v regióne, ako aj na území diaspóry či v ďalších krajinách po celom svete.⁸¹ Ak sa *Rok viery*, ktorý je spätý s novou evanjelizáciou, prežíva s intenzívnym presvedčením, bude vynikajúcim podnetom na podporu vnútornej evanjelizácie cirkví regiónu a na upevnenie kresťanského svedectva. Spoznať zomretého a zmŕtvychvstalého Božieho Syna, jediného Spasiteľa všetkých, je základnou povinnosťou Cirkvi, nevyhnutnou pre každého pokrsteného. „*Boh chce, aby boli všetci ľudia spasení a poznali pravdu*“ (1 Tim 2, 4). Zoči-voči tejto naliehavej a náročnej úlohe a v multikultúrnom, ako aj multináboženskom prostredí sa môže Cirkev spoliehať na pomoc Ducha Svätého – dar zmŕtvychvstalého Pána, ktorý naďalej podporuje svojich učeníkov – a na poklad veľkých duchovných tradícií, ktoré napomáhajú pri hľadaní Boha. Povzbudzujem cirkevnú správu, rehoľné inštitúty a hnutia, aby rozvíjali autentickú misijnú činnosť, ktorá bude slúžiť ako záruka duchovnej obnovy. Pri tejto úlohe sa môže Katolícka cirkev na Blízkom východe spoľahnúť na podporu univerzálnej Cirkvi.

89. Už dlhší čas pôsobí Katolícka cirkev na Blízkom východe prostredníctvom siete vzdelávacích, sociálnych a charitatívnych inštitúcií. Berie si k srdcu Ježišovu výzvu: „*Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich*

najmenších bratov, mne ste urobili" (Mt 25, 40). Na základe povahy samotnej kresťanskej lásky hlásanie evanjelia sprevádza charitatívne diela, ako odpoveď na bezprostredné potreby všetkých - bez ohľadu na vierovyznanie, príslušnosť k politickým stranám či ideológiám - s jediným zámerom, žiť na zemi Božiu lásku voči ľuďom.⁸² Svedectvom lásky sa Cirkev podiela na živote spoločnosti a túži prispieť k pokoju, ktorý je pre región taký potrebný.

90. Ježiš Kristus bol vždy veľmi blízko najslabším. Podľa jeho príkladu Cirkev pracuje v službe starostlivosti o deti v pôrodniciach a detských domovoch, rovnako ako v službe starostlivosti o chudobných, hendikepovaných, chorých a všetkých, ktorí si vyžadujú pomoc, aby sa mohli lepšie zapojiť do ľudského spoločenstva. Cirkev verí v neodňateľné právo na dôstojnosť každého človeka a uctieva si Boha, Stvoriteľa a Otca tým, že slúži jeho stvorenstvu v hmotnej či duchovnej núdzi. Je to preto, že skrze vôľu Ježiša, ktorý je pravý Boh a pravý človek, napĺňa Cirkev svoju službu útechy, ktorá sa snaží len odzrkadľovať Božiu lásku voči ľudstvu. Na tomto mieste by som chcel vyjadriť svoj obdiv a svoju vďačnosť všetkým, ktorí zasvätili svoj život tomuto ušľachtilému ideálu a chcem ich uistiť o Božom požehnaní.

91. Na Blízkom východe je veľké množstvo katolíckych vzdelávacích centier, škôl, vysokých škôl a univerzít. Rehoľníci a laici, ktorí tam pôsobia, vykonávajú úžasnú prácu, ktorú veľmi vítam a podporujem. Vzďialení akémukoľvek prozelytizmu prijímajú tieto katolícke

vzdelávacie inštitúty žiakov a študentov iných cirkví a náboženstiev.⁸³ Ako neoceniteľné nástroje kultúry pri formácii povedomia mládeže, jasne dokazujú, že na Blízkom východe je možné žiť vo vzájomnej úcte a spolupracovať prostredníctvom výchovy k tolerancii a ustavičným úsilím o ľudskosť. Tieto inštitúcie venujú tiež pozornosť miestnym kultúram, ktoré chcú podporovať, pričom zdôrazňujú pozitívne prvky, ktoré obsahujú. Veľká solidarita medzi rodičmi, študentmi, univerzitami, ako aj medzi eparchiami a diecézami vrátane pomoci sociálnych poisťovní, zabezpečí všetkým prístup k vzdelaniu, najmä tým, ktorí nemajú potrebné finančné prostriedky. Cirkev tiež prosí rozličné politické orgány, aby podporovali tieto inštitúcie, ktorých činnosť prispieva konkrétne a účinne k spoločnému dobru a na budovanie a budúcnosť rozličných národov.⁸⁴

Katechéza a kresťanská formácia

92. Svätý Peter nám pripomína vo svojom *Prvom liste*, akí máme byť: „*stále pripravení obhájiť sa pred každým, kto vás vyzýva zdôvodniť nádej, ktorá je vo vás. Robte to však skromne, s bázňou*“ (1 Pt 3, 15 – 16). Pokrstení dostali dar viery. To inšpiruje celý ich život a vedie ich hájiť ju, citlivo a s rešpektom voči ostatným, ale tiež úprimne a smelo (porov. Sk 4, 29 n). Primeraným spôsobom sa majú tiež pripraviť na slávenie svätých tajomstiev, spoznávať zjavenú náuku a majú sa povzbudiť, aby vedeli prepojiť každodenný život a konanie. Táto formácia veriacich je

⁸³ Porov. KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, *Vieroučná nóta o niektorých aspektoch evanjelizácie* (3. decembra 2007), 12, Poznámka 49 o prozelytizme: AAS 100 (2008), s. 502.

⁸⁴ Porov. *Propositio* 32.

zabezpečená najmä prostredníctvom katechézy, pokiaľ je to možné v bratskej spolupráci medzi rozličnými cirkvami.

93. Liturgia a predovšetkým slávenie Eucharistie je školou viery, ktorá vedie k svedectvu. Vhodným spôsobom ohlasované Božie slovo by malo viesť veriacich k odhaleniu jeho prítomnosti a pôsobenia v ich živote a v živote ľudí dneška. *Katechizmus Katolíckej Cirkvi* je pritom nevyhnutným základom. Ako som už spomenul, čítanie a vyučovanie katechizmu je potrebné podporovať, rovnako ako praktické uvedenie do sociálneho učenia Cirkvi, ako je to vyjadrené v *Kompendiu sociálneho učenia Cirkvi* a vo veľkých dokumentoch pápežského učiteľského úradu.⁸⁵ Realita života Cirkvi na Blízkom východe a vzájomná podpora v diakonii lásky umožnia, aby mala táto formácia ekumenický rozmer v závislosti od špecifikosti miest a v súlade s príslušnými cirkevnými autoritami.

94. Okrem toho musí byť zapojenie kresťanov do života Cirkvi a občianskych inštitúcií posilnené pevnou duchovnou formáciou. Zdá sa, že je potrebné uľahčiť veriacim, najmä tým, ktorí žijú vo východných tradíciách a najmä vzhľadom na dejiny ich cirkví, prístup k pokladom cirkevných otcov a duchovných učiteľov. Vyzývam synody a ďalšie biskupské orgány, aby sa vážne zamysleli nad postupnou realizáciou tohto želania a nevyhnutnou aktualizáciou učenia cirkevných otcov, ktoré doplní biblickú formáciu. To znamená, že v prvom rade by z týchto pokladov čerpali kňazi, Bohu zasvätené osoby a seminaristi či novici, aby prehĺbili svoj život viery, aby sa neskôr

o tieto poklady mohli podeliť spoľahlivo s ostatnými. Učenie duchovných učiteľov Východu a Západu, ako aj svätých, pomôže tým, ktorí naozaj hľadajú Boha.

Záver

95. „*Neboj sa, maličké stádo!*“ (Lk 12, 32). Týmto slovami Krista by som chcel povzbudiť všetkých duchovných pastierov a veriacich kresťanov na Blízkom východe, aby odvážne udržiavali pri živote plameň božskej lásky tak v Cirkvi, ako aj v prostredí, kde žijú a pracujú. Takto zachovávajú neporušene podstatu a poslanie Cirkvi, ako to chcel Kristus. Aj týmto spôsobom legitímne a historické rozdiely obohatia spoločenstvo medzi pokrstenými s Otcom a s jeho Synom Ježišom Kristom, ktorého krv očisťuje od každého hriechu (porov. 1 Jn 1, 3.6 - 7). Na počiatku kresťanstva napísal svätý Peter, apoštol Ježiša Krista, svoj *Prvý list* niektorým spoločenstvám veriacich Malej Ázie, ktoré sa nachádzali v ťažkostiach. Na začiatku nového tisícročia bolo dobré, že sa stretli na synode, okolo Petrovho nástupcu, duchovní pastieri a veriaci Blízkeho východu a iných oblastí, aby sa spoločne modlili a uvažovali. Požiadavky apoštolského poslania a momentálna zložitá situácia sú pozvaním na modlitbu a do pastoračnej aktivity. Naliehavosť času, ako aj nespravodlivosť takých mnohých dramatických situácií nás pozývajú k čítaniu *Prvého Petrovho listu*, aby sme sa spojili a spoločne dosvedčovali zomretého a zmŕtvychvstalého Krista. Toto spoluprebývanie, toto spoločenstvo, ktoré chcel náš Pán a Boh, je viac než inokedy potrebné. Zanechajme bokom všetko, čo mohlo byť dôvodom nespokojnosti, hoci odôvodnenej, aby sme sa mohli

jednomyselne sústrediť na to jediné potrebné: zjednotiť v jedinom Synovi všetkých ľudí a celý vesmír (porov. *Rim* 8, 29; *Ef* 1, 5.10).

96. Kristus zveril Petrovi osobitné poslanie, pást' jeho ovce (porov. *Jn* 21, 15 - 17), a na ňom vystaval svoju Cirkev (porov. *Mt* 16, 18). Ja ako Petrov nástupca nezabúdam na súženie a utrpenie veriacich v Krista - najmä na tých, ktorí žijú na Blízkom východe. Pápež je zvlášť s nimi duchovne spojený. To je dôvod, prečo v mene Božom prosím politické či náboženské authority v spoločnosti, aby nielen zmierňovali utrpenie, ale aby tiež odstránili príčiny, ktoré ho spôsobujú. Žiadam ich, aby urobili všetko, čo je v ich silách, aby konečne zavládol pokoj.

97. Pápež nezabúda ani na to, že Cirkev - sväté mesto, nebeský Jeruzalem, ktorého uholným kameňom je Kristus (porov. *1 Pt* 2, 4.7), ktorým bol poverený, aby sa o ňu staral na zemi -, je postavená na základoch zdobených rôznymi farebnými a vzácnymi kameňmi (porov. *Zjv* 21, 14.19 - 20). Starodávne úctyhodné východné cirkvi a Cirkev latinského obradu sú žiarivými klenotmi, ktoré sa umenšujú v úcte pred riekou vody života, čistou ako krištál, vytekajúcou od Božieho a Baránkovho trónu" (porov. *Zjv* 22, 1).

98. Aby mohli ľudia hľadiť na Božiu tvár a na jeho meno napísané na ich čele (porov. *Zjv* 22, 4), pozývam všetkých katolíckych veriacich, aby sa dali viesť Duchom Svätým, aby navzájom medzi sebou ešte viac upevňovali spoločenstvo a aby žili jednoducho a radostne bratsky. Viem, že isté

okolnosti môžu viesť k tomu, že sme naklonení ku kompromisom, čo hrozí rozbitím ľudského a kresťanského spoločenstva. Takéto kompromisy sú žiaľ príliš časté a táto vlašnosť sa Bohu nepáči (porov. Zjv 3, 15 - 19). Kristovo svetlo (porov. Jn 12, 46) sa chce dostať do všetkých končín zeme a ku všetkým ľuďom, aj tam, kde vládne najhlbšia temnota (porov. 1 Pt 2, 9). Ak máme byť lampou, ktorá bude svietiť (porov. Lk 11, 33 - 36) a ak máme všade vydávať svedectvo (porov. Mk 16, 15 - 18), je dôležité, aby sme si vybrali cestu, ktorá vedie do života (porov. Mt 7, 14), zanechali skutky temna, (porov. Ef 5, 9 - 14) a rozhodne ich odmietli (porov. Rim 13, 12 n.).

99. Nech sa bratské spoločenstvo veriacich stane skrze ich svedectvo „kvasom“, ktorý premení celé ľudstvo (porov. Mt 13, 33). Nech kresťania na Blízkom východe - katolíci a ostatní veriaci - jednotne s odvahou nesú toto nie jednoduché, no strhujúce svedectvo o Kristovi, aby získali veniec života (porov. Zjv 2, 10b). Pri tom ich povzbudzuje a podporuje celé kresťanské spoločenstvo. Nech skúšky, ktoré zažívajú niektorí naši bratia a sestry (porov. Ž 66, 10; Iz 48, 10; 1 Pt 1, 7), posilnia vernosť a vieru všetkých. *„Milosť vám a pokoj v hojnosti... Pokoj vám všetkým, čo ste v Kristovi“* (1 Pt 1, 2b; 5, 14b).

100. Srdce Panny Márie, Bohorodičky a Matky Cirkvi, bolo prebodnuté (porov. Lk 2, 34 - 35) pre „odpor“, voči jej božskému Synovi, teda pre odpor a nenávisť voči jeho misii svetla, ktorým musel čeliť samotný Kristus, a ktoré Cirkev, jeho mystické telo, ďalej zažíva. Nech nám Mária, ktorú nežne uctieva celá Cirkev - na Východe, ako aj na Západe, matersky pomáha. Nech Najsvätejšia Mária, ktorá kráčala

medzi nami, znova prednesie naše potreby svojmu božskému Synovi. Ona nám darúva svojho Syna. Počúvajte tú, ktorá nám dáva nádej: „Urobte všetko, čo vám povie!“ (Jn 2, 5).

V Bejrúte v Libanone 14. septembra 2012, na sviatok Povýšenia Svätého kríža, v ôsmom roku môjho pontifikátu.

Pápež Benedikt XVI.